

UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL
DE CATALUNYA

LA INFLUÈNCIA DEL MATERIAL EN EL TRAÇ

Treball Final de Grau en Mestra d'Educació Infantil de la
Menció en Cultura i Llenguatges de la Infantesa

Anna GUIRAO i CONDAL

Tutora: Montserrat Rierola de Mas

Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes

(Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya)

Vic, 15 de maig de 2020

Resum

El treball de final de grau que he realitzat consta de dues grans parts, la part teòrica i la part pràctica. En la primera part he partit de coneixements adquirits i informació coneguda sobre el desenvolupament de l'infant, he investigat sobre les etapes evolutives del moviment de les extremitats superiors del cos dels infants, sobre quin seguiment natural cal anar seguint segons com s'agafa o s'utilitza una eina per traçar.

A la part pràctica, a través de l'observació i aprofitant la realització de pràctiques III, he pogut veure com a partir dels coneixements obtinguts al llarg de la carrera i la investigació teòrica les meves preguntes i objectius del treball, anaven obtenint resposta a partir de la creació de material adequat per tal de manipular-lo utilitzant tot el que compon el moviment dels braços, mans, canells, dits, etc.

Paraules clau: desenvolupament, traç, observació, motricitat fina i ceres naturals.

Abstract

The final project I have done consists of two main parts: the theoretical part and the practical part. In the first part I started with the knowledge and information about the development of the child, investigated the evolutionary stages of the movement of the upper extremities of the body of the children, and also on what natural monitoring to follow according to how Grab or use a plotting tool.

In the practical part, through observation and taking advantage of practices III, I could see how from the knowledge gained throughout the career and theoretical research my questions and objectives of the work, were getting answers from Creating the right material for manipulation using everything that makes up the movement of your arms, hands, wrists, fingers, etc.

Key Words: development, stroke, observation, fine motor skills and natural waxes.

Índex

Resum/ *abstract* i paraules clau

1. Introducció	p. 5.
1.1. Justificació	p. 6 i 7.
1.2. Objectius	p. 7.
1.3. Hipòtesi	p. 8.
2. Marc teòric	p. 9.
2.1. Introducció teòrica del desenvolupament	p. 9.
2.2. Fites evolutives del desenvolupament físic i motor	p. 10 i 11.
2.3. Les extremitats superiors i els seus moviments segons el traç .	p. 11 – 14.
2.4. La disponibilitat física a partir de l'experiència amb el benestar creatiu	p. 14 -16.
2.5. Les eines, el material de suport i les seves expressions	p. 16 -20.
2.6. Els colors de les eines	p. 20 i 21.
2.6.1. Els colors primaris	p. 21 i 22.
2.6.2. Harmonia i sensacions dels colors	p. 22 - 24.
2.7. Educar a partir del material	p. 24 i 25.
3. Metodologia	p. 25.
3.1. Orientació metodològica	p. 25.
3.2. Mostra	p. 26.
3.3. Instruments de recollida	p. 26.
3.3.1. L'observació	p. 26 - 28.

3.3.2. L'anàlisi documental	p. 28 i 29.
3.4. Recopilació i anàlisi de dades	p. 29 i 30.
3.4.1. Com s'han analitzat les dades?	p. 30 - 32.
4. Part pràctica de la intervenció educativa de les pràctiques	p. 32.
4.1. Planificació	p. 32 i 33.
4.2. Preparació i elaboració del material	p. 33 - 38.
4.3. Desenvolupament	p. 38 - 40.
5. Anàlisi: conclusions tretes a partir de la relació entre la teoria i la pràctica	p. 40 - 53.
6. Reflexions del propi procés d'aprenentatge	p. 53 - 56.
7. Bibliografia i webgrafia	p. 56 - 61.
8. Annexos	p. 61 - 104.

1. Introducció

El treball presentat a continuació és el meu treball final de grau com a estudiant de quart curs en Mestre d'educació Infantil. Aquest, està elaborat a partir d'una investigació llarga a base de lectures per donar sentit a una idea que si és correcta, però no demostrada des del punt de vista de com els materials influeixen en el traç, si no es respecta el moment evolutiu que es troben els infants.

Així doncs, el que pretén aquest treball és relacionar i demostra a partir d'una base teòrica, què diuen diferents autors en relació amb el tema escollit, i vincular el moment evolutiu que es pot trobar un infant, tot estudiant i analitzant diferents pensaments, estudis i metodologies per saber quina eina pot ser la més adequada per traçar tot desenvolupant i enfortint les parts que componen les extremitats superiors, de manera natural i sense forçar.

Com molt bé hem pogut observar en l'índex, aquest treball justifica i aclareix els objectius i hipòtesis plantejats per tal de fer un gran estudi ampliat amb la recerca i el desenvolupament teòric. També trobarem la metodologia, que permetrà observar, analitzar i verificar tot el procés d'investigació i creació realitzats en la intervenció de la part pràctica, i de la qual analitzarem demostrant i donant evidències de tot el procés observat i dut a la pràctica. Per acabar ens trobem amb les reflexions que permetran arribar a unes conclusions que ens portaran a l'inici d'aquest treball amb la hipòtesi i els objectius. Finalment, aquest conclou amb les referències bibliogràfiques i l'apartat de l'annex a on trobarem cada una de les figures citades en els textos d'aquest treball.

1.1. Justificació

El que em proposo amb aquest treball és observar durant dues sessions en el període de realització de les pràctiques III a l'escola Casals Gràcia de Manlleu, com els infants es relacionen amb les eines plantejades utilitzades per dibuixar, escriure i pintar de manera lliure i sense cap influència. Per aquest motiu s'ha analitzat infants de 3 i 4 anys de l'aula de p3 dels quals dos tenen necessitats educatives especials, motiu pel qual ajuda a tenir una observació i una anàlisi més completa i variada sobre en quin moment evolutiu i quin tipus de relació té l'infant amb les eines triades i/o creades tan curiosament i comprovant si s'ajusta amb la teoria.

El tema que jo he escollit per dur a terme el meu treball final de grau, la influència del material en el traç, és un tema que està relacionat amb l'àmbit artístic i del desenvolupament psicomotor.

La idea de desenvolupar aquest treball sorgeix a partir de tenir en compte i haver observat com la majoria de les vegades, no es té en compte que un infant per exemple, que no li toca fer servir un llapis que li proporcionen, si encara no sap fer el gest de la pinça i no té suficientment desenvolupats ni enfortits els músculs i les articulacions de la mà, el canell, els dits, etc. Així mateix, tal com esmenta Strauss (1994):

“La interpretación de este dibujar a temprana edad, ha de quedar insatisfecha, si el adulto no tiene la necesaria amplitud de criterio, y considera las huellas de esa ocupación creadora tan sólo como expresión de la peculiar configuración anatómica del propio cuerpo, por ejemplo, de los músculos y articulaciones. ¿Será cierto, que todas esas variaciones de la letra infantil, esos garabatos circulares, golpeados o acariciantes, se expliquen exclusivamente por la motricidad funcional? Sin duda, cuando el niño agarra el lápiz, ya existe su instrumento, eso es, el cuerpo y, por lo tanto, también su funcionalismo, Pero obviamente, hay fuerzas

impulsoras que construyen y forman el organismo entro. Hemos de tener en cuenta regiones más hondas de los procesos vitales y formadores” (p. 14).

Tanmateix, és important donar importància i oferir alternatives que els nens i nens d'aquesta edat en concret puguin fer servir eines adequades per traçar sabent quines els hi faran un bé i seran les adequades segons en el moment de desenvolupament físic que es puguin trobar.

Els motius pels quals vaig voleu fer aquest treball final de grau van ser per una banda, per saber-ne més i documentar-me sobre el tema, ja que crec que és molt important que com a mestres sapiguem conèixer a cada infant que ens trobem al davant sabent-lo ajudar i fer-lo sentir segur i lliure en cada pas i avanç que va aconseguint. Per altra banda, la passió per l'assignatura de didàctica artística, els aprenentatges que he anat adquirint sobre el perquè i com es pot utilitzar un material plàstic i la seva importància en el procés del traç, ja que m'han fet despertar un interès que va molt més enllà sobre què i com es dibuixa, sinó el perquè s'utilitzen o es poden utilitzar unes eines i no unes altres.

1.2. Objectius

Els objectius seleccionats per desenvolupar estan enfocats en una investigació sobre com els materials que utilitzen els infants per traçar, poden influenciar depenent en el moment evolutiu que es troben, ja que cada etapa necessita un moment i un material en concret per enfortir la musculatura de la mà i poder anar desenvolupant una destresa i uns moviments concrets. Per tant aquests seran:

- Observar el traç dels infants a partir de diferents eines orgàniques.
- Estimular el traç amb eines orgàniques adequades a partir de tres anys.
- Conèixer quins materials són més adequats per afavorir i enfortir adequadament la motricitat fina de l'infant.

1.3. Hipòtesis

En referència la les hipòtesis i sabent que el material és la clau per desenvolupar habilitats i destreses en el món educatiu tant manuals com d'escriptura i dibuix, m'he plantejat dur a la pràctica aquesta investigació amb infants de tres i quatre anys per poder observar i analitzar com és d'important proporcionar als nens i nenes un material adequat al moment evolutiu que es troben, és a dir, respectar i oferir unes eines que s'adaptin al moviment motriu i manual en el què es troba l'infant.

També, és important saber cridar l'atenció dels infants proporcionant unes eines atractives i amb ganes de manipular-les, ja que això també oferirà als propis infants adquisició d'autonomia, desencadenant seguretat i motivació, i a relacionar-se amb els altres i el que els envolta. No obstant, moltes vegades no se solen plantejar objectius del perquè els infants han d'utilitzar un material en concret, simplement podem trobar ceres gruixudes per pintar però a la vegada colors de fusta, quan representa que un és el contrari de l'altre si pensem realment amb el que necessiten els més petits per desenvolupar correctament un moviment motriu.

Per tant, la meua hipòtesi plantejada és: *És important tenir en compte eines concretes per treballar el traç que s'adaptin en el moment que es troba l'infant?*

2. Marc teòric

2.1. Introducció teòrica del desenvolupament

Per dur a terme aquest apartat he necessitat estudiar i basar-me en una sèrie d'autors importants que parlen sobre el desenvolupament motriu, la sensibilitat dels ritmes del cos per adaptar-se a moviments en concret, la necessitat d'expressar i traçar segons l'edat i la importància de com poden ser les eines per poder traçar d'una manera còmode i lliure sense forçar el desenvolupament de l'infant, perquè com molt bé esmenta Claparède, É. (1991): "tota funció nova no apareix fins que esdevé necessària a les necessitats" (p. 84).¹ Així mateix, podem dir que en cada etapa de la vida, hi ha el seu moment per aprendre les coses, no perquè no siguem capaços sinó perquè biològicament parlant, la maduresa de cada persona té el seu moment.

En primer lloc, hem d'entendre que el procés evolutiu físic i psicomotriu d'una persona, iniciada en la infància és de gran importància en l'acompanyament del creixement emocional, sensorial, cognitiu, social, moral, espiritual i de l'adquisició del llenguatge. Tots aquests desenvolupaments són necessaris perquè un infant pugui madurar amb un entorn sa i amb estímuls positius. Tots aquests, no s'explicaran de manera detallada, però sí que s'aniran relacionant segons el vèrtex central del treball, la motricitat i la manipulació de les eines.

¹ Claparède, É. (1991). *L'educació funcional* (1a ed.). Vic: Eumo Editorial

2.2. Fites evolutives del desenvolupament físic i motor

En aquest apartat, explicaré des d'una visió més extensa les fites evolutives del desenvolupament físic de l'infant des de nadó a l'edat dels tres anys. Això és així per poder situar al lector de manera introductòria com l'infant va evolucionant i madurant físicament mentre va passant d'etapa fins a arribar a l'edat desitjada que podrà donar sentit a aquest treball. A més, segons remarca Steiner, R. (1837): "En sus primeros años, el niño es, todo él, órgano sensorio" (p. 8). Amb aquesta frase, l'autor vol remarcar la importància dels primers anys de vida en el desenvolupament de l'ésser humà, ja que són els que al llarg de la vida els acabaran condicionat.

Des d'una visió estàndard del desenvolupament infantil, segons Muñoz (2011), comenta que el nadó ja presenta uns reflexos primitius movent les cames menys sovint que els braços sense coordinar els moviments de les extremitats. És a partir dels tres als vuit mesos que pot començar a moure els braços de forma controlada, començant a sostenir l'estructura de la columna vertebral per mantenir-se assegut durant llargs períodes, primer amb ajuda i cap a finals d'aquests sense.²

Dels nou als vint-i-un mesos el nen o nena ja pot gatejar posant el pes d'un costat a un altre i asseure's sense ajuda. És a partir dels divuit mesos que els infants ja poden caminar, pujar i baixar escales tot afavorint a la motricitat gruixuda. En referència a la motricitat fina, i a principis d'aquests mesos, ja pot agafar objectes amb el dit índex i el polze realitzant el gest de la pinça i així, poder agafar qualsevol objecte que tingui a l'abast per posar-se'l a la boca. A finals d'aquests,

2

Muñoz, V., López, I., Jiménez, I., Ríos, M., Morgado, B., Román, M., Ridao, P., Candau, X. i Vallejo, R. (2011). *Manual de psicología del desarrollo aplicado a la educación* (1ª ed.). Madrid: Ediciones Pirámide.

poden posar-se drets, caminant sols o amb ajuda, doblar la cintura per agafar objectes i explorar-los amb el tacte de la mà sense necessitat de posar-se'ls ja a la boca.

Als dos i tres anys, com a moviment gruixut l'infant ja pot córrer i caminar amb confiança, anar de puntetes, xutar una pilota, enfilat-se, pedalejar un tricicle, rentar-se i eixugar-se les mans i posar-se i treure's alguna peça de roba amb ajuda. Seguidament, com a moviment fi el nen o nena ja sap utilitzar una collera per alimentar-se, pot dibuixar cercles i punts, pot fer torres de diferents blocs, i començar a utilitzar la mà que li és més còmode podent passar les pàgines dels llibres sol, utilitzant les estisores i alguna eina específica per dibuixar que més endavant explicarem.

2.3. Les extremitats superiors i els seus moviments segons el traç

Abans d'aprofundir segons què poden fer els membres superiors del cos humà i com traçar depenent del moviment, és essencial primerament poder conèixer quin és el seu seguiment i composició. Així doncs, segons ens explica Cassan (2009), hem de saber que cada una de les extremitats es fixen a la part superior del tronc i estant compostes per quatre parts fàcilment conegudes: mà, avantbraç, braç i cintura escapular. En altres paraules, va des de l'espatlla fins als dits tenint un total de vint-i-tres ossos i quaranta-dos músculs.³

Durant el primer any de vida, el braç, l'avantbraç i la mà és l'expressió completa del moviment. Aquest actua d'una manera rígida representant diferents etapes dels gargots que van dels divuit mesos als quatre anys. És més, Stern, A. (2018):

³ Cassan, A. (2009). *El gran llibre del cos humà: anatomia, fisiologia, salut* (2a ed.).

Badalona: Edició Parramón.

explica que “Los primeros trazos de la Formulación resultan de gesticulaciones impulsivas, un violento movimiento giratorio, del que nacen los Torbellinos y un golpeteo rápido que produce los Punteados” (p. 25).⁴ Aquest procés en què l'infant experimenta per primera vegada, l'ajudarà a reforçar els músculs del braç, l'avantbraç i a priori els de la mà en exercir moviments rotatoris i puny tancat.

Seguint aquest procés evolutiu, quan l'infant ja arriba els tres anys, els traços dels nens i nenes ja presenten una millor destresa en l'elaboració i l'execució. Això, és gràcies al fet que la musculatura de l'avantbraç que està més reforçada, va preparant i enfortint el canell per poder-lo moure i crear un moviment més precís en el traç. D'aquesta manera, en les representacions del desenvolupament infantil, Machón (2009) ens remarca que: “son de la naturaleza enactiva y que, como hemos señalado, surgen de las analogías descubiertas por el niño entre los movimientos” (p.147). Això vol dir, que el moviment del traç és la petjada que s'ha après a partir de la mateixa acció en l'elaboració de les representacions graficomotrius, ja que depenent de com s'hagin après aquests moviments es traçarà d'una manera o d'una altra.

D'altra banda, en aquesta primera etapa de parvulari, es dóna molta importància treballar la pinça, però la pega en el procés és que pel que fa al traç, no ofereixen les eines adequades perquè de seguida i a finals de P3, els infants tenen la pressió de saber agafar bé una cera (que s'acaba trencant), un retolador o llapis per poder escriure la seva primera lletra del nom o aprende'l a escriure tot. Altrament, en aquesta mateixa aula podem trobar infants que el moviment motriu de la mà és realitzat aplicant força i realitzant un gest de la pinça molt correcta, ja que el fet d'estar a punt de complir o estar a punt de fer quatre anys, pot influenciar depenent del treball previ que poguessin haver realitzat per tenir aquesta habilitat establerta per estar més preparats per realitzar el gest de la pinça.

⁴ Stern, A. (2008). *Del dibujo infantil a la semiología de la expresión: iniciación a otra mirada sobre el trazo* (2a ed.). València: Editorial Samaruc, s.l.

En la següent fotografia original de la font de l'autor (2020) es mostra la mà d'un infant intentant fer moviments precisos als de la pinça amb un retolador (vegeu en l'annex la figura núm. 1 pàg. 61).

No obstant a la mateixa aula de P3, podem trobar una altra característica d'infants en què encara tenen tres anys, que puguin presentar necessitats educatives especials o que tenen el moviment del traç poc desenvolupat o estimulat. Així mateix, Aeppli, W. (2011):

“Los educadores hemos de tener presente que esa sensación de libertad nunca puede producirse si el ser humano (en nuestro caso el niño) no tiene posibilidades de desplegarse en movimientos que correspondan a la naturaleza humana, que es lo que sucede cuando son de tipo robótico, cuando tienen carácter mecánico” (p.118).

Cal remarcar doncs, que és necessari respectar si un nen o nena encara no pot exercir aquell moviment en concret, evitant donar-li eines que encara no són favorables pel seu desenvolupament i proposant-li una alternativa perquè es pugui sentir a gust i lliure sense necessitat de forçar, perquè si forcem a un infant a fer un dibuix per exemple amb retolador, només aconseguirem que no se senti prou segur del que fa, que agafi mals hàbits de com realment s'ha d'agafar aquesta eina i que perdi l'interès a continuar creant.

Per aquest motiu, en aquesta etapa és important que el moviment de la pinça sigui incorporat gradualment del gest anterior de tenir el puny tancat, seguir tenint el puny obert com si tinguéssim un ou o una peça gruixuda a la mà i finalment arribar al gest de la pinça. D'aquesta manera, aconseguirem que a poc a poc l'infant vagi enfortint correctament cada petit múscul sense que se senti incòmode ni forçat, i com molt bé diu Vigotski L.S. (1990): “en cada escalón de su crecimiento adquiere su propia expresión, a cada período infantil corresponde su propia forma de creación” (p. 15).

Així mateix, és important tenir molt clar que aquesta expressió forma part del mateix progrés neuromotor de cada nen i nena. A més, tal com diu l'autor Machón (2020):

“El control de los movimientos se produce de forma tan suave y continuada que durante largo tiempo seguirán conviviendo los trazados impulsivos con los controlados. A medida que, de acuerdo con la ley próximo-distal, van entrando en juego los segmentos y articulaciones del miembro superior más distantes cada vez más próximos. Así hemos podido comprobar cómo la articulación del hombro fue restringiendo sus funciones a medida que entraba en funcionamiento la del codo, y cómo ésta empieza a ceder su juego mecánico a la muñeca que, asumiendo el protagonismo del acto gráfico, va a hacer posible la fragmentación del trazo. Algo más tarde, perdiendo la muñeca parte de su protagonismo, da curso al movimiento de los dedos índice y pulgar que sustentan el lápiz y posibilitan un mayor refinamiento de la motricidad (motricidad fina) y permiten al niño la realización de guiones, ajustes, enlaces y trazados caprichosos y tomar decisiones tales como cambiar el sentido del movimiento, elegir el punto de partida y retorno, añadir un trazo a otro realizado con anterioridad, cerrar las formas” (p.179).

2.4. La disponibilitat física a partir de l'experiència amb el benestar creatiu

L'Experiència acumulada ajuda a l'infant a elaborar, modificar i adquirir habilitats que l'ajudaran quan estigui preparat a nivell motriu per seguir treballant amb eines que més endavant podrà estar a punt per utilitzar.

La imaginació és un factor molt important que sorgeix gràcies a la manipulació d'eines. Elles dues estan connectades perquè no hi ha creativitat ni imaginació si no es posa en pràctica el material. Així mateix, segons Vigotsky, L. S. (1990):

“la función imaginativa depende de la experiencia, de las necesidades y los intereses en los que aquella se manifiesta. Fácil es también comprender que depende de la capacidad combinativa ejercitada en esta actividad de dar forma

material a los frutos de la imaginación” (p. 36).

Així mateix, l'autor afirma que la imaginació és molt important per poder adquirir una conducta i un desenvolupament humà, convertint-se en un mitjà per ampliar l'experiència per poder arribar a imaginar amb el que un ha provat, experimentat i vist.

Seguint aquesta línia, depenent de com estigui l'infant en aquell moment, si el material no és l'adequat o ell/ella encara no el sap dominar correctament, el benestar creatiu baixarà i no ho podrà expressar com ho hagués pogut fer. De fet, tal com diu Vigotsky L. S. (1990): “todo sentimiento posee además de la manifestación externa, corpórea, una expresión interna manifestada en la selección de pensamietos, imágenes e impresiones” (p. 21). D'aquí la gran necessitat d'ampliar l'experiència de l'infant si volem proporcionar-li una base suficientment sòlida per a la seva activitat emocional, física i creadora. És més, (IOC, 2010):

Ressalta que l'estat físic “és bàsic per un desenvolupament de les capacitats motores de l'individu; el to muscular, gràcies a tota la coordinació neuromuscular que té lloc a l'organisme, permet el control de la postura i del moviment. Si bé l'infant aprèn a través de l'experimentació, se li ha de donar, però un suport neuromotor adequat que li permeti explorar el món al seu voltant” (p. 1).⁵

A més, tenint en compte l'equip de mestres de parvulari (l'escola les Pinediques, 2017): expliquen “Els infants no solen aïllar el cos de les experiències. El cos intervé clarament en el procés de creixement dels nens i nenes, afavorint-ne la

⁵ Institut Obert de Catalunya. (2010). *Desenvolupament cognitiu i motriu*. Recuperat de

https://ioc.xtec.cat/materials/FP/Recursos/fp_edi_m06_/web/fp_edi_m06_htmlindex/WebContent/u2/a2/continguts.html

propiocepció i la polisensorialitat” (p. 14).⁶ Amb això, es refereixen que tota criatura ha de tenir un lligam afectiu, sensorial i emocional tant amb l’entorn com el material a utilitzar, ja que entenem que aquesta relació amb el que l’entorn ofereix ha de ser un procés natural d’acompanyament per tal de poder afavorir en la motivació i el gaudi del cos respectant les seves dimensions i processos.

2.5. Les eines, el material de suport i les seves expressions

Una vegada explicada de manera entenedora la composició dels membres superiors del cos i quina evolució han hagut d’anar fent segons les edats esmentades, explicaré per què és important que les eines siguin d’un material i/o formes concretes.

En primer lloc i recordant la primera fase del traç situada entre els divuit mesos i els quatre anys, el braç, l’avantbraç i la mà, necessiten poder anar agafant força i augmentar la musculatura d’aquestes parts. Això serà possible si primerament oferim una eina prou ample com per agafar-la amb la mà relaxada i semi oberta o el puny semi tancat. Aquesta eina partirà d’una figura primària com és la rodona i serà elaborada artesanalment i 100% natural pensada en un tamany estàndard l’ho suficientment accessible per a l’edat dels infants. En la següent fotografia original de la font de l’autor (2020) queda clar que l’objectiu és mostrar l’ho comentat (vegeu en l’annex la figura núm. 2 de la pàg. 62).

⁶ Escola les pinediques. (2017). *El taller del material gran. Un context d’interactivitat real per connectar moviment, oralitat i expressió gràfica a través de les tecnologies digitals amb infants de 3 a 6 anys*. Recuperat de http://www.pinediques.com/wp-content/uploads/2017/05/Projecte_EI-Taller-de-material-gran_-Parvulari_-escola_Les_Pinediques.pdf

Segons Hégú (2011): hem pogut confirmar que “Se puede hacer fundir los bloques de cera y dejarlos enfriar en un molde más ancho, como una bola o un huevo, por ejemplo, y el niño podrá congerla mejor con su mano” (p. 19).⁷

Seguint aquesta línia, Padrosa (2019), escultor i professor d'art de l'escola Waldorf la Font de Vic, comenta que mai cap rodona queda perfecta perquè una vegada la deixem reposar tocant una superfície, aquesta es deforma, ja que no està en moviment. En Marc, ve a dir que per més solida pugui ser la rodona, com és el cas de la cera, sempre podrà adoptar una forma o una altra, ja que en aquest cas el motlle sempre adopta una silueta o una petita adaptació acoblada a la rodona.⁸ Tanmateix, encara que la rodona no sigui perfecte, aquesta sempre serà còmode i agradable d'agafar, ja que tal com comenta Aeppli (2011): “La mano tiene que palpar continuamente las superficies y redondeces. Todas estas superficies, con todos sus contornos y ángulos, las percibimos moviendo la mano” (p. 130).

A més, aquesta es pot polir i aconseguir una rodona casi perfecte, però sabem que una rodona, sempre podrà tenir el seu propi encant encara que sigui amb alguna deformació, ja que a mesura que la cera rodona es vagi utilitzant, aquesta s'anirà poc a poc deformant tot dependent de la pressió se li apliqui al traçar. En la següent fotografia original de la font de l'autor (2020) queda clar que l'objectiu és mostrar l'ho comentat (vegeu en l'annex la figura núm. 3 de la pàg. 62).

En segon lloc i a partir dels tres anys, els traços dels infants milloren. Tanmateix, hem de procurar que continuï sent així i no passar ràpidament d'una eina ampla a una altra estreta com un llapis, perquè aquí és quan l'infant pot adquirir problemes

⁷ Hégú, B. (2011). *El desarrollo de la pintura y el dibujo en las escuelas Steiner-Waldorf*.

Un ensayo (1a ed.). Madrid: Adhara Publicaciones

⁸ Padrosa, M. (2019, novembre 19). L'art a l'escola Waldorf: xerrada gratuïta. *La Font*.

de no saber agafar correctament aquest per escriure o dibuixar. Així doncs, perquè la mainada no experimenti aquest canvi tan brusc, és important proporcionar de manera gradual més eines que siguin còmodes i fàcils d'agafar amb la mà i els dits per tal d'agafar-ho amb naturalitat, ja que la musculatura de l'avantbraç ja està més reforçada i pot donar pas al moviment del canell i oferir un traç més precís.

Per combinar de manera natural d'un material a un altre, és interessant oferir una eina més petita però que a la vegada faciliti el traç i la motricitat fina. Aquesta, tot i ser més petita que l'anterior hi ha la possibilitat que la puguin agafar infants a partir de dos anys, ja que presenten una forma que en un extrem és més ample que un altre, oferint poder traçar d'una forma més fina o més gruixuda i també més grossa i ampla. A més, és un material pensat per persones tant dretanes com esquerranes, i en ser un material que es comença a comercialitzar i fer conèixer, aquesta és una eina que tal com diu (jugar i jugar, 2018): "És un material utilitzat per terapeutes ocupacionals i especialment recomanables per acompanyar respectuosament la transició de la motricitat fina".⁹ En la següent fotografia original de la font de l'autor (2020) queda clar que l'objectiu és mostrar l'ho comentat (vegeu en l'annex les figures núm. 4 i 5 de la pàg. 63).

Seguint aquesta línia i anant més a fons, la pedagogia Waldorf comenta que és important proporcionar a l'infant un material resistent, curt i a més a més natural. De fet, tal com diu Hégu (2011): "Para dibujar nosotros damos lápices gruesos de madera de un diámetro grande y suficientemente cortos o ceras de cera natural, hacemos la selección de un papel más bien grueso, no satinado con un formato adaptado a las fuerzas del niño" (p. 19). Aquest fragment, fa reflexionar que no pot importar tant de quin material estem parlant, sinó com està elaborat i adaptat. Perquè al cap i a la fi, el que ens interessa és que l'infant gaudeixi traçant sempre i

⁹ Jugar i jugar. (2018). *Crayon Rocks*. Recuperat de

<https://www.jugarijugar.com/ca/art-i-manualitats/1730-crayon-rocks.html>

quant l'eina o el material de suport siguin els adequats i afavoreixin correctament en el desenvolupament.

Així doncs, a part de respectar el moment en què es troba l'infant oferint-li unes eines adequades, cal també tenir molt present l'espai i el tipus de paper a on ells i elles puguin utilitzar-les. Per això, cal plantejar-se un material de suport que sigui prou còmode (que en apretar amb la cera no es dobli o trenqui amb facilitat) i ample per manipular-les. D'aquesta manera, com comenta Strauss (1994): "El trazo muchas veces se sale de la superficie, o empieza fuera del margen de la hoja" (p.13). Certament, l'espai que proporcionem per poder dibuixar és important per deixar expressar l'infant amb total riquesa del moviment, ja que si oferim per exemple un paper D4, aquest pot quedar petit tenint en compte que oferim una eina rodona molt concreta que manifesta moviments molt específics amb totes les parts del braç. És més, Machón (2009):

"la actividad motriz constituye la esencia del garabateo, y la búsqueda del orden de los trazados en relación con el espacio, el objetivo primordial de su práctica es natural que los trazados y el espacio protagonicen y acaparen toda la atención del niño" (p. 192).

A més, tal com s'ha explicat anteriorment, hem de recordar que cada infant, encara que siguin d'un mateix curs (en aquest cas p3), poden tenir uns ritmes evolutius en la maduresa de la motricitat fina molt diferents d'uns als altres i que per tant, els seus traços seran elaborats amb espais gràfics diferents. Tanmateix, segons Machón (2009):

"la ordenación progresiva de los grafismos en los ciclos gráficos como consecuencia de la organización secuencial y rítmica de la acción, comienza a poner orden al espacio gráfico que, descubriendo sus límites físicos, adquiere su identidad material. Aunque los trazados dependen aún del imperio de los impulsos, el niño comienza a reconocer el orden gráfico, el tiempo que descubre un primer orden espacial cuyos límites comienza a respetar esforzándose por no rebasarlos"

(p. 191).

D'aquesta manera, és interessant proporcionar als nens i nenes materials com la cartolina ampla, per tal que els ajudin a expressar i manipular les eines de manera còmode i sense límits espacials. Així doncs, seguint la línia del traç amb el material de suport i com resalta Machón (2009):

“la actividad motriz constituye la esencia del garabateo, y la búsqueda del orden de los trazados en relación con el espacio, el objetivo primordial de su práctica, es natural que los trazados y el espacio protagonicen y acaparen toda la atención del niño” (p.192).

En referència als tipus de materials, les dues primeres eines esmentades seran ceres orgàniques les quals les més grosses seran elaborades de manera artesanal i manual amb cera d'abella i pigments naturals. En el cas de l'última eina esmentada, els *Crayon Rocks*, ja comercialitzats són ceres de colors que no es trenquen a base de soja natural amb pigments naturals i són una alternativa a les ceres tradicionals derivades del petroli. De fet, Vigotski, L. S. (1990) comenta que amb l'exploració i la manipulació de les eines els infants contacten amb la realitat. Les ganes de crear, fa que de manera inconscient vagin fent força i enfortint les extremitats superiors del cos, i a la vegada desenvolupant la imaginació que els hi portarà a la varietat de ceres.

2.6. Els colors de les eines

Relacionat amb el punt anterior com també comenta Machón (2009): “los trazados, las formas y el espacio del garabateo responden a investigaciones de orden fundamentalmente cognitivo, en tanto que el color está directamente relacionado con aspectos instintivos, emocionales y estéticos” (p. 193). D'aquesta manera, donem pas a un altre apartat molt important d'aquest treball, que no només es tracta d'una influència estètica sinó que el color si es tria amb rigorositat i pensant

el perquè, la crida d'atenció de l'infant cap a ell pot ser molt més precisa tenint sempre present l'edat en què es troba l'infant.

En l'educació infantil, els nens i nenes descobreixen molts colors, dels quals molts infants a part de tenir com a preferits colors primaris, molts els i agraden dels colors secundaris. Crec que és important que els infants estiguin en constant descobriment de colors i tonalitats noves però hem de tenir molt present que aquest aprenentatge ha de seguir un procés tal com també el fa el propi traç en el creixement de cada infant. Altrament, Machón (2009) comenta que és a partir dels 4-5 anys que es produeix una eclosió del color com un sentit decoratiu i estètic.

2.6.1. Els colors primaris

Els colors no ens han d'embafar, ans al contrari, al poder veure uns quants a primer cop d'ull hem de tenir ganes de poder-ne agafar un i després un altre, però sense necessitat de tenir-ne molts, ja que això pot provocar una sobreestimulació, i no ajudar al nen o nena a poder treballar amb harmonia. Per aquest motiu, cal tenir els justos i necessaris tenint un bon criteri del perquè cada un d'ells. Així mateix, segons Osuna (2009):

“Aunque el niño utiliza los colores que tiene a mano, tiende a escoger aquellos cuya longitud de onda le proporcionan mayor estímulo perceptivo, es decir, los colores puros o primarios. En los primeros años –entre los 2 y los 7 años- el niño no puede tener presentes las mezclas ni las variaciones cromáticas que se encuentran en la naturaleza” (p. 55).

Aquest autor, l'entrevistador d'Antonio Machón, destaca amb gran importància que és necessari oferir als nens i nenes colors purs o primaris, ja que aquests són els bàsics i principals colors que una persona s'ha de familiaritzar i conèixer per saber que aquests colors són el tot per crear tots els altres. D'aquesta manera Hégu (2011): ens parla que “Los colores Azul, Amarillo y

Rojo son las madres de todos los demás colores. Su brillo habla al alma, al espíritu y a la vida” (p. 17).

Per entendre més a fons la importància dels colors, tal com diu Osuna (2009): “Se ha demostrado que el uso del color aumenta con la edad y que el más usado es el rojo seguido del azul, el verde y el amarillo” (p. 55). Així doncs, podem percebre que els tres colors primaris són essencials però que també els dos següents que venen al darrere com el verd i el taronja també són molt utilitzats i estimats.

2.6.2. Harmonia i sensacions dels colors

La idea inicial de l'elaboració de les ceres, consistia en poder crear uns colors suaus i no estridents. Això és així perquè per exemple un groc, pot oferir diferents tonalitats però si no és cridaner, no exaltarà a l'infant, ja que el que ens interessa és oferir una harmonia en que els colors transmetin tranquil·litat i serenitat. De fet, tal com diu Machón (2009):

“Algunos estudiosos de la psicología infantil han investigado acerca del valor afectivo y simbólico de los colores. Aunque a las conclusiones de todos estos estudios hay que prestarles una relativa atención y no deben ser trasladadas de forma sistemática a todos los dibujos, está demostrado que el color incide directamente en el inconsciente sensible del sujeto, poniéndolo en relación con su afectividad y sus emociones” (p. 193).

Seguint aquesta línia, tenim clar que les necessitats de l'infant per a la seva evolució estan lligades al medi en què viuen. Per aquesta raó, Hégu (2011):

“Podemos así hacer evolucionar las observaciones de los matices y tonos: un rojo siempre será un rojo aunque sea magenta o bermellón, lo mismo

para el azul cobalto o marino y con el amarillo dorado y el amarillo limón abarcamos las experiencias necesarias. Los ambientes cambiantes de los movimientos de los colores en la atmósfera nos inspira y nos hacen creativos. Tampoco limitamos ni fijamos la expresión sino que seguimos los ambientes coloreados en una respiración cósmica del universo y nos ponemos en relación con la respiración microcósmica del niño” (p. 17).

El que ens ofereix aquest autor, ve a dir que els colors ens aporten una vitalització dels sentits que els percebem no només de manera individual sinó a partir de la relació mútua de l'entorn, que com a persones, interactuem.

Així mateix, Aeppli (2011): “Los colores que el niño contempla provocan en su organismo algún tipo de proceso físico de acuerdo con las impresiones sensoriales que recibe de su medio ambiente” (p. 83). Certament, tot el que percebem en el nostre entorn, ens pot tant tranquilitzar com exaltar. Altrament, segons Strauss (1994):

“El niño selecciona el color según su cualidad anímica, y encuentra así el camino hacia su propio simbolismo de colores. Sin darse cuenta, pone tonos cálidos al lado de fríos, alegres al lado de tristes, y agresivos al lado de pasivos” (p. 63).

Sense deixar de banda l'harmonia, trobem el sentit tèrmic, que segons Aeppli (2011): es parla de “colores fríos y cálidos, con más razón de lo que comúnmente se supone, pues no es un simple giro retórico. En esta expresión subyace un echo efectivo, ya que por su medio nos alcanzan los efectos ocultos de los colores. Efectivamente el azul emite un elemento frío, en tanto que el bermellón irradia calor” (p. 140). Així mateix, un blau per molt fred que estigui classificat crec que sempre se li pot donar aquell punt de calidesa que tant agrada, com quan el mar d'aigua turquesa és acarolat per l'escalfor del sol.

Visualment, els colors criden molt l'atenció, però aquests també ofereixen

olors i textures que enriqueixen el benestar físic que a la vegada fa interactuar entre els nens i nenes, amb el material i amb l'adult. A més, Steiner (2013): relaciona que "Cada color ejerce su influencia sobre el hombre, tanto sobre su ojo como también sobre su estado de ánimo" (p. 192). La sensació dels colors, doncs, ens apropen a l'infant i a la natura a través dels sentits i a més Steiner (2014), considera que la funció visual representa el punt base més important i atractiu dels sentits.

No obstant, m'agradaria pensar que l'olfacte, el tacte i l'oïda, poden adquirir una mateixa importància que el sentit de la vista perquè crec que és important donar tots els altres sentits la mateixa importància, ja que no hi ha res impossible i a més, el material està viu i en contacte amb la natura oferint uns colors i unes textures que al refregar-los contra un paper fa un soroll en concret, o un pot tenir una olor més forta que un altre, o fins i tot pot ser més llis, l'altre més rugós, etc., Tanmateix, Aeppli (2011): resalta "Los desarrollamos en el niño desde sus fundamentos, si en la clase les damos oportunidad a que su cuerpo esté activo de una forma sana" (p. 120).

2.7. Educar a partir del material

Com molt bé s'ha explicat anteriorment, és important que el mestre o la mestra proporcioni de manera crítica els materials que ofereix als seus infants i així els colors i components dels quals aquests estan fets. D'aquesta manera, com també comenta Machón (2009):

"al niño como al adulto le atrae el color; disfruta con él en las sesiones de dibujo y pintura y, en ocasiones, lo necesita para exteriorizar sobre la hoja esas pulsiones instintivas o ese mundo interior de complejas sensaciones. En consecuencia, lo que maestros y progenitores han de hacer es tratar de crear un ambiente propicio y proporcionar al niño los estímulos y los materiales necesarios para el ejercicio del dibujo" (p.193-194).

Sens dubte que des del primer moment el material que es presenta als infants ha de cridar l'atenció. Per aquest motiu és interessant aprofitar aquest interès per transmetre coneixements sobre les eines que fan servir i tot allò amb el que conviuen i no coneixen. És interessant poder transmetre coneixements del que manipulen i poder-se preguntar per exemple; de què estan fetes, perquè fan aquesta olor, perquè tenen aquesta forma, etc. A més, segons Aeppli (2011):

“Lo que a esa edad hemos de presentarle al niño, en materia de hechos y fenómenos naturales, ha de tener una estructura en la que destaquemos siempre los aspectos vivos y animados que requieren la entidad viviente y animada del niño, la activa percepción interna que luego va a vincularse con la externa” (p. 101).

Certament, seria molt interessant poder dedicar tranquil·lament el temps necessari als infants per aprendre sobre i amb els materials, perquè com molt bé he dit anteriorment, no només són per traçar sinó per oferir un creixement amb la musculatura i un enriquiment d'aprenentatge, podent aprendre perquè aquestes estan fetes d'aquesta manera i plantejant-se la possibilitat que els més petits puguin enriquir-se, olorar, tocar el seu origen i elaboració.

3. Metodologia

3.1. Orientació metodològica

Per poder observar, analitzar i verificar tot aquest procés d'investigació i creació s'ha hagut de realitzar una recerca que se situa en el paradigma interpretatiu i positivista, i de naturalesa qualitativa, ja que per efectuar la investigació he dut a terme l'observació i els registres visuals com a tècniques de recollida de dades.

3.2. Mostra

Aquesta recerca pretén aprofundir i conèixer un mètode d'investigació a partir d'una tècnica de recollida de dades com és l'observació. A més, aquesta és adequada quan se sap poc sobre els esdeveniments que es volen estudiar, ja que habitualment les dades que s'adquireixen a través de l'observació, s'acostumen a complementar amb informació adquirida en documents o registres.

En l'anàlisi de dades d'aquesta tècnica, es destaca la perspectiva qualitativa per la descripció dels fets observats, per interpretar-los i comprendre'ls amb la finalitat de convertir la informació en una posició d'anàlisi fins a obtenir un resultat respecte a la realitat investigada.

Aquest mètode d'investigació, pot ser dèbil quant a la precisió de dades, però si molt forta en el paper que genera l'ambient del fenomen investigat.

3.3. Instruments de recollida

3.3.1. L'Observació

L'observació és un mètode d'investigació que s'ofereix com a tècnica de recollida de dades. Aquesta permet observar, obtenir, anotar, analitzar dades i esdeveniments d'interès, a partir de l'investigador que ha d'estar integrat en l'espai del lloc que ha d'observar, participant en major o menor grau en les activitats dutes a terme tenint en compte de si es tracta d'una observació naturalista (quan no s'interfereix) o participant (quan s'interfereix). Així mateix, per en Ruiz Olabuénaga (1996), l'observació prové majoritàriament de la comunicació no verbal, i és obtinguda per l'observador que després analitzarà i interpretarà, per tal d'obtenir un coneixement més profund i complet de la realitat observada.¹⁰

¹⁰ Ruiz Olabuénaga, J.I. (1996). *Metodología de la investigación cualitativa*. Recuperat de

La tècnica d'observació té la finalitat de produir dades per un projecte de recerca de manera que l'investigador ha de percebre també des de fora d'escena, utilitzant la seva experiència personal viscuda com a un simple participant des d'una postura de distanciament per tal d'enriquir en l'ambient i en l' investigació observada. A més, durant la sessió d'observació també és important fer un registre sistemàtic del qual es veu, s'escolta i es pensa a partir d'un recull de notes de treball de camp.

L'investigador, entre la implicació i el distanciament, té diferents maneres de participar en la sessió segons les diferents etapes de l' investigació. Així mateix, Valles (1999) comenta que aquestes, poden variar entre la no participació (absència física de l'investigador en la situació social a estudiar), la participació passiva (presència en escena però amb interacció o participació mínima), participació moderada (interacció limitada entre l'observador i el grup observat), participació activa (l'investigador no solament presencia el que passa, sinó que s'implica en l'activitat estudiada) i participació completa (l'investigador actua com a participant ordinari).

L'observació respecte a altres tècniques, ressalta amb uns avantatges que permeten fer un apropament directe a la "realitat social" en el moment en què es duen a terme les accions desitjades a estudiar permetent contrastar el que es diu amb el que es fa i així tornar a determinar la investigació mentre s'aconsegueixen resultats. Com a desavantatges, aquesta tècnica presenta unes limitacions quan els objectius d'estudi, ja que no es poden observar directament respecte a l'aplicació d'altres tècniques i la implicació de l'observador.

<https://books.google.es/books?id=WdaAt6ogAykC&printsec=copyright&hl=es#v=onepage&q&f=false>

3.3.2. L'anàlisi documental

Amb la presència de les noves tecnologies, sens fa imprescindible treballar amb les eines informàtiques, ja que aquestes són útils per elaborar, tractar i accedir a diferents fons a partir de diferents registres. D'aquesta manera, segons Torres (2004): “La documentació forma part d'un sistema interconnexonat que ens ha proporcionat documents obtinguts de diverses fonts, prèviament seleccionats, emmagatzemats, conservats, etc” (p. 317).¹¹

La tècnica d'anàlisi documental consisteix en un conjunt de documents que poden o no mantenir la seva forma original amb la finalitat de facilitar el seu accés i consulta. Aquests documents, poden ser molt amplis començant per arxius públics o privats, obres de creació, documents numèrics o estadístics i registres visuals com fotografies, vídeos, etc. De fet, la IOC (2018) ens explica que aquest recull documental, es pot obtenir d'informació i dades necessàries per a dur a terme una determinada intervenció a partir de documentació ja existent o que està en procés de creació.

Cal dir que per l'execució d'aquesta tècnica és molt important tenir present el dret d'imatge. Així mateix, trobem dos tipus de documents que es relacionen. Per aquest motiu, per tal de tenir una correcta recopilació d'informació és important complementar aquesta documentació, és a dir, cal tenir un tipus de document anomenat autorització on s'accepti el dret d'imatge.

¹¹ Torres, M.C. (2004). La dimensió europea de l'educació als centres d'ESO del Tarragonés (Tesi doctoral, Universitat Rovira i Virgili, Catalunya). Recuperat de https://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/8911/3.3_Metodologia.pdf?sequence=

A simple vista, l'anàlisi documental no sembla que hagi de donar gaires dificultats, però aquesta la podem trobar en el moment de realitzar una recopilació acurada. Altrament (IOC, 2018): Confirma que aquesta precisió "va dirigida a la cerca i l'anàlisi d'informació fiable i vàlida que ens aporti dades reals. Cal diferenciar entre tota la informació a la qual es té accés i la selecció de la que permeti avançar en la recerca".¹²

3.4. Recopilació i anàlisi de dades

Com a treball de camps i les tècniques de recollida de dades utilitzades, descriure els instruments i els moments escollits per observar l'adaptació del material en els alumnes.

En referència als instruments, les dades que es recolliran en aquest mètode d'investigació estan centrades en la perspectiva qualitativa, que planteja una observació participativa i a més, segons Valles (1999): "para designar una estrategia metodológica compuesta por una serie de técnicas de obtención y análisis de datos, entre las que incluye la observación y la participación directa" (p.146)¹. Aquesta observació directa té la responsabilitat d'anotar i documentar tot el possible perquè pugui després ser una gran ajuda en la realització de l'anàlisi.

Per tal d'analitzar les dades, segons explica Riba (2010), l'anàlisi qualitatiu consisteix a organitzar les dades, sintetitzant-les i representant-les, i la d'interpretar-les i extreure'n conclusions. D'aquesta manera, des d'inici de pràctiques, les dades s'han anat recollint a partir d'un registre d'observació en el

¹² Institut Obert de Catalunya. (2018). *Metodologia de la intervenció social*. Recuperat de https://ioc.xtec.cat/materials/FP/Materials/1753_ISO/ISO_1753_M02/web/html/WebContent/u1/a1/continguts.html

treball de camp que ha anat preparant el camí cap a l'anàlisi. Les eines que s'han utilitzat per recollir les dades són:

- **Notes de camp:** permetran elaborar una descripció- narració dels fets esdevinguts de l'observació, així com un esquema del lloc, el seu ús i el tipus de material que el complementi.
- **El diari:** És un sistema de registre que recull i interpreta la realitat des de perspectiva de l'observador.
- **Registre visual:** Aquest tot i ser un mètode d'investigació diferent, es complementa amb l'observació, ja que tant el vídeo com la fotografia són eines que encaixen, i a la vegada és una manera d'ampliar continguts i coneixements dels fenòmens observats.

3.4.1. Com s'han analitzat les dades?

Segons explica Riba (2010), l'anàlisi qualitatiu consisteix a organitzar les dades, sintetitzant-les i representant-les, i la d'interpretar-les i extreure'n conclusions. Tanmateix, per tal de poder analitzar les dades, cal utilitzar aquestes recollides durant el procés observat i amb les mateixes eines utilitzades.

- **Notes de camp:** permeten elaborar una descripció- narració dels fets esdevinguts de l'observació, així com un esquema del lloc, el seu ús i el tipus de material que el complementi.

A l'hora d'analitzar les anotacions, les dades recollides han de seguir un procés de reconstrucció i classificació dels fets que els constitueixen per tal de revelar els components que tenen i així tenir una visió nova d'aquestes.

- **El diari:** és un sistema de registre que recull i interpreta la realitat des de

perspectiva de l'observador a partir d'anotacions o frases.

Igual que les notes de camp, el diari serà una altra eina complementària que ajudarà a classificar conceptes que proporcionaran nous coneixements. No obstant, aquest també ens proporcionarà relats d'experiències de vida i fets observats que faran plantejar hipòtesis i fets comprovables a partir de la complementació d'altres eines i la complementació de bona informació.

- **Registre visual:** aquest tot i ser un mètode d'investigació diferent, es complementa amb l'observació, ja que tant el vídeo com la fotografia són eines que encaixen, i a la vegada són una manera d'ampliar continguts i coneixements dels fenòmens observats i analitzar les vegades que siguin necessàries l'execució dels infants i la intervenció realitzada de l'alumna en pràctiques.

Segons ens explica Riba (2010) a partir de la documentació visual, podem plasmar moments viscuts i experimentats durant la sessió, i analitzar qualsevol manifestació d'interacció social, oral o gestual, etc. A més, amb el suport escrit del diari i les notes de camps ajudarà al suport visual a fer una anàlisi més exacta refrescant el record d'aquells moments tan concrets a observar. Les dades a analitzar han d'estar aplicades a un material al qual han de correspondre a descripcions o classificacions riques i denses, les quals són la base d'una interpretació completa i profunda.

Quan els moments escollits per observar el procés i l'adaptació de la intervenció dels nens i nens de l'aula de P3, s'ha anat realitzant en el període que anaven traçant i interactuant entre ells. No obstant, primerament quan començava amb la presentació adaptant als alumnes, la tutora també m'anava fent fotografies i enregistrant algun vídeo que després em serien molt útils.

Seguint aquesta línia, quan els infants ja podien començar a experimentar i traçar

amb les ceres orgàniques, sense crear cap mena de distracció, gravava, fotografiava i anotava qualsevol moviment, fet o paraula que realitzés l'infant.

D'aquesta manera, per tal de poder analitzar tot l'ho anotat i enregistrat, les tècniques utilitzades m'han permès observar de manera detallada si els meus objectius preestablerts s'han pogut dur a terme de manera completa i satisfactòria segons l'elaboració, la tria del material i l'execució dels alumnes. Seguidament, presento una graella amb uns ítems que responen amb un si o amb un no les preguntes plantejades (vegeu en l'annex la figura núm. 32 de les pàg. 77 i 78).

4. Part pràctica de la intervenció educativa de les pràctiques III

4.1. Planificació

Durant el període del 4 al 8 de novembre es va fer una estada prèvia a l'escola (matí i tarda), per conèixer-la i, més específicament, analitzar l'organització de l'aula de P3 assignada, per observar les metodologies i dinàmiques de treball que es desenvolupaven. Així doncs, l'objectiu era aconseguir que al final del semestre es pogués tenir avançat un disseny de la intervenció educativa que es desenvolupés a l'aula durant l'estada intensiva.

El període intensiu d'estada a l'escola es va realitzar del 13 de gener al 12 de març (de 6 h diàries matí i tarda), tot i que la data de finalització havia de ser el dia 13, el COVID-19 no ens va deixar. No obstant, aquest dia pendent, es va parlar amb la mestra que s'havia de fer, acordant quan anés bé, ja que la intenció de l'últim dia de pràctiques era fer un acomiadament amb sorpreses fetes pels mateixos infants.

Tanmateix, durant aquestes nou setmanes de pràctiques, vaig estar participant en la dinàmica del centre i de l'aula, realitzant aquelles tasques pròpies d'un mestre o d'una mestra d'Educació Infantil, tant dins les aules com a l'exterior d'aquestes, així com en la participació d'un parell de reunions. A més, al llarg de les primeres setmanes, ja

coneixent i observant els ritmes i processos dels infants, em van servir per anar ajustant la planificació a la realització específica de l'aula del moment concret que viu, desenvolupant i avaluant la intervenció didàctica planificada.

Pel que fa a possibles canvis o modificacions en el moment de portar a terme la intervenció, havia de tenir present que a diferència del mes de novembre, un infant ja no tenia dos anys, sinó 3 així que no era una dada rellevant però sí al tenir-la present per observar algun progrés maduratiu en l'infant. Així mateix, tal com esmenta Anton (2007): “las propuestas individuales deben permitir el desarrollo de todos los niños y niñas, aceptando su diversidad (nivel cultural, social, intelectual, afectivo...) y ofreciendo a cada uno la posibilidad de potenciar sus capacidades” (p. 170).¹³

4.2. Preparació i elaboració del material

En referència a la preparació del material, tenia la idea molt clara de com volia que fossin les ceres. No obstant, les reflexions i les investigacions van ser llargues, ja que durant tot l'estiu anterior i els primers mesos de curs vaig estar llegint i donant moltes voltes de les formes i els colors de les ceres.

La primera concreció va ser al redactar l'escrit de la tasca u de la intervenció educativa de les pràctiques III, al qual vaig tenir clar el primer model de cera, que aquest no el tenia que elaborar sinó que comprar: els *Crayon Rocks*. A partir d'aquí, va arribar la segona trobada amb la tutora del TFG al qual vaig poder posar en comú idees, aclarint dubtes i encaminant cap a una millor visió tot el que ja havia començat a fer amb relació al contingut i el que seria l'elaboració de la creació del material.

Durant la segona tutoria de TFG, la tutora em va mostrar un model de cera que havia

¹³ Anton, M. (Coord.).(2007). *Planificar la etapa 0-6. Compromiso de sus agentes y práctica cotidiana* (1a ed.). Barcelona: Graó.

realitzat ella, era un cub groc elaborat amb trossos de ceres grogues *manley* les quals havia utilitzat la mateixa caixa com a motlle i per guardar-la. De fet, aquesta cera ja ens ha l'havia ensenyat en una altra ocasió durant una sessió de l'assignatura Didàctica Artística II. A més, durant el transcurs d'aquesta assignatura, vaig aprendre a realitzar motlles amb material reciclat per l'obtenció de figures de peces fetes amb barbotina a part de moltes altres tècniques i la insistència de l'harmonia, qualitat i característiques dels materials. Tots aquests aprenentatges que tant gaudia elaborant a classe em servirien més endavant per pensar, elaborar i dissenyar les ceres orgàniques d'aquest treball final de grau.

En aquesta tutoria, també vam posar en comú sobre diferents artistes i materials. Un d'ells és el pintor i colorista Sasha Wada que per necessitat de crear-se les seves pròpies pintures. Ell creia que una manera d'interessar a la gent pel llenguatge plàstic era a partir del material fet a mà i l'artesanía. Així que vaig estar observant i investigant la seva manera de treballar a partir del seu vídeo en *YouTube* conegut com Alessandro Wax Colors el qual trobareu referenciat a la pàg. 59. Aquest noi em va obrir els ulls i em va donar l'empenta que em faltava, per començar a plantejar-me el procediment de la creació de les ceres. A més, ell cada cera a l'oli que creava li posava un nom molt característic que connectava amb la tonalitat desitjada i em va fer plantejar-me amb les meves en el procés de creació i elaboració.

Continuant amb la recerca, en el *YouTube* vaig trobar a la Wonderland, L. (2018)¹⁴, una *YouTuber* anomenada Laura que explica mostra i posa en pràctica diferents maneres d'aprofitar els vegetals com les verdures, les fruites o les plantes per produir pintures, cosmètica i sabons artesanals, i que em va ajudar a provar i determinar quin tipus de vegetals podria deshidratar depenent de la tonalitat que m'interessava d'aquest per acabar obtenint el pigment que determinaria el color del traç de la cera.

A principis de gener, estava convençuda que les ceres creades havien de ser rodones

¹⁴ Wonderland, L. (2018, juliol 8). *Cómo hacer colorantes naturales (vegetales en polvo)* [Vídeo]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=6X3Vwl13mZs>

o ovalades, però per aclarir si faria una forma o una altre, havia de fer proves. La primera es va realitzar amb trossos vells i ja trencats de ceres verdes de la marca *plastidecors i manley*, desfent-les al bany Maria amb mostres de parafina i bresca que la tutora del TFG m'havia donat per fer la prova i utilitzant de motlle d'una closca d'ou buit de casa realitzant un petit forat a la part superior d'aquest (vegeu en l'annex les figures núm. 7 i 8 de les pàg. 64 i 65).

Anteriorment, en l'apartat 2.5. (titulat: les eines, el material de suport i les seves expressions) explicava que era important que la cera partís d'una forma primària la qual havia de ser d'un tamany estàndard per poder adaptar-se a les seves superfícies i per poder donar facilitat i comoditat al moviment de la mà. A més segons Aeppli (2011): confirma que "la actividad plàstica siempre imita la orgànica" (p. 130). D'aquesta manera, l'autor ens deixa molt clar que quan més ens acostem a la necessitat natural de l'infant, més bé li farem en el seu equilibri artístic.

Durant dues setmanes, vaig estar reflexionant i investigant com faria les ceres elaborades per mi mateixa i com i d'on trauria els ingredients de la manera més econòmica possible. El procés de creació va començar, quan vaig tenir clar que no havia d'utilitzar parafina (ja que és un derivat del petroli i només volia utilitzar elements naturals) i si cera d'abella. Així doncs, després d'estar comparant preus, vaig optar per uns blocs de cera d'abella pura i 100% natural al qual cada bloc tenia una quantitat de 200 g per cera creada.

La base de l'eina ja estava clara, així que m'havia de posar en concretar els colors que volia utilitzar. Primer em vaig plantejar comprar els pigments naturals, però no ho veia factible perquè sabia que serien molt cars. No obstant, tenia molt clar que volia ser fidel a la meva idea principal de crear ceres naturals, així que vaig investigar diferents pigments naturals a partir d'espècies, fruites i verdures per tal de crear-los jo mateixa.

La creació dels colors havien de partir dels colors primaris, així que el groc, el vermell i el blau havien de ser-hi per força. A més, Tenia la idea de crear de quatre a sis colors tenint present el taronja, el verd i el violeta com a colors extrets de les barreges d'entre

dos colors primaris. Així que després de fer aquesta reflexió, em va semblar bé per començar poder crear una quantitat de cinc ceres incloent amb els primaris el taronja i el verd. A partir d'aquí, començava l'experimentació, ja que la intenció era mantenir la fidelitat en l'harmonia i la sensació que poden oferir els colors (on s'explica en l'apartat 2.6.2.) per tal d'elaborar unes tonalitats suaus i no cridaneres per tal de transmetre tranquil·litat i no exaltació en l'infant.

A continuació, explicaré quin procés d'elaboració i procediment vaig utilitzar per a la creació de les ceres, així com totes les decisions que anava prenent amb el que anava passant durant el procés. A més a més, dintre de la creació de cada pigment obtingut a partir de la deshidratació i elaboració segons l'autora Wonderland, L. (2018) (ja citada en la pàg. 35 d'aquest mateix apartat) d'anar col·locant trossos separats entre si dins d'una deshidratadora, microones o al sol obtinguen el color del vegetal amb pols. A partir d'aquí, cada color es va barrejar i diluir de la mateixa manera, és a dir, cada color tenia el seu bloc de cera la qual es tenia que deixar desfer al bany Maria dins d'una cassoleta barrejant bé amb una cullera llarga el pigment amb la cera i una vegada aquesta estigués ben homogeneïtzada, incorporar-la al motlle rodó de silicona (vegeu en l'annex les figures núm. 9, 10 i 11 de la pàg. 65 i 66).

La primera cera elaborada va ser el color groc cúrcuma, aquesta es va crear primerament comprant la respectiva espècia del nom del color en pols i d'agricultura ecològica. El seu procediment va ser desfer al bany Maria el bloc de cera d'abella i seguidament col·locar la quantitat necessària de la cúrcuma. El seu resultat final es pot veure a continuació (vegeu la figura 3 de la pàg. 62).

La segona va ser el color taronja, aquesta volia ser elaborada amb el safrà però no va sortir com esperava, ja que vaig descobrir que per més quantitat posés de l'espècia em sortia un color groc cada vegada més clar. Així que vaig decidir de deixar aquesta tonalitat apartada per si la necessitava en algun altre moment. Llavors vaig continuar fent la prova del taronja amb el pimentó dolç que va resultar sortit bé encara que la tonalitat de la cera era com un vermell ataronjat, la qual pinta un taronja molt bonic

(vegeu en l'annex les figures núm. 12, 13 i 14 de les pàg. 67 i 68).

Seguidament, la tercera cera va ser el color verd, que per poder-lo crear vaig comprar dues bosses d'espínacs, les quals vaig deshidratar (primerament en el microones i després en el forn amb més quantitat) en un procés llarg d'anar separant les fulles entre elles en un plat o safata per treure tota l'aigua de cada fulla. Un cop seques, vaig rascar les fulles dels espínacs enganxades als respectius recipients col·locant-les dins d'un electrodomèstic amb funció de molinet de cafè deixant una pols fina sent el pigment de color verd espínacs (vegeu en l'annex les figures núm. 15, 16 i 17 de les pàg. 68 i 69).

La quarta cera va ser el color vermell, el qual em va portar més problemes dels que m'havia imaginat. El seu procés de deshidratació de la remolatxa no va ser fàcil, ja que és un tubercle amb molta aigua. A part de seguir el mateix procés dels espínacs, vaig haver de deixar reposar al sol durant molts dies els trossos d'aquesta, i repetir el procés fins que vaig aconseguir que estigués ben seca i pogués quedar una pols fina preparant-ho amb el morter i després amb el molinet de cafè (vegeu en l'annex la figura núm. 6 de la pàg. 64 i les figures núm. 18 i 19 de la pàg. 70).

L'última i cinquena cera va ser el color blau, la meua expectativa no era gaire bona, ja que tot el que sabia de com fer aquest pigment l'havia après a fer a partir de recerques i era moment de posar-lo en pràctica. Així mateix, el pigment elaborat per aquesta cera el vaig obtenir de la col llombarda (una col de color lila), elaborada amb el mateix procediment que la remolatxa, ja que aquesta també necessita molt de temps per deshidratar-se i a temperatures no superiors de 50 C°. Altrament, una vegada obtinguda la pols desitjada de la col aquesta ja es va poder introduir amb la cera d'abella en la cassoleta creant una barreja morada a base de barrejar. Una vegada aquesta està ben homogeneïtzada es va incorporar a petites racions el bicarbonat el qual li donà el blau tan característic de la cera variant la tonalitat depenent de la quantitat de bicarbonat posada en la barreja (vegeu en l'annex les figures núm. 20 i 21 de la pàg. 71).

La idea de posar nom a cada color que realitzava m'agradava, però a diferència de pensar quin nom li quedava bé respecte a la tonalitat de cada color, vaig decidir nomenar-los respecte l'origen del pigment. De fet, tal com diu Hégu (2011): "El nombre usado para los pigmentos no debe limitarnos en un solo sentido" (p. 17). D'aquesta manera, el procés de creació de les ceres orgàniques havia finalitzat, posant a prova el seu traç, textura i color i polint-les per tal de tenir-les ven a punt per a la intervenció.

4.3. Desenvolupament

El dia 28 de febrer i el 2 de març (dos dels dies de les sessions per tal de tenir el grup partit) van ser les dates de presentar la proposta del material didàctic.

En primer lloc, vaig pensar i marcar un espai a l'aula per realitzar l'activitat, on els infants trobessin ordre i estructura. Per això, es van moure taules ajuntant-les de tal manera que poguessin estar còmodes i amples als 11 infants del mig grup i a la vegada poder compartir el material entre ells (vegeu en l'annex la figura núm. 22 pàg. 72).

Seguidament, abans de repartir el material es va fer una presentació a on es van situar als infants demanant sobre si recordaven què eren els pigments, ja que durant l'anterior setmana abans de la intervenció educativa de les pràctiques III, a l'escola vam tenir la setmana de l'art. Durant aquesta setmana, vam presentar als infants tècniques plàstiques com el modelatge, el teixit, el collage, el dibuix amb carbonet i pastels i pintura amb pigments i relleus. Aquestes, s'ambientaven amb el pintor Vincent Van Gogh, tot presentant diferents obres i concretant amb l'obra de la nit estrellada per tal d'elaborar un material on tots podien participar fent per grups barrejats de P3, P4 i P5 una activitat diferent cada dia, sense repetir-ne cap.

En observar que hi havia una tècnica amb pigments, vaig decidir enllaçar el que els

nens i nenes coneixien de la setmana anterior per explicar que aquests tenen molts més orígens com els vegetals, les fruites, els minerals les espècies, etc.

A continuació, vaig seguir explicant que trobàvem dos tipus de ceres: Unes ja comprades que estan fetes per exercir i practicar el gest de la pinça còmodament, les quals estan fetes amb pigments naturals i soja. (vegeu en l'annex la figura núm. 23 pàg. 72 i recordem la figura núm. 5 de la pàg. 63). D'altres, fetes per l'autora d'aquest treball i realitzades en forma de bola per agafar-la amb el puny mig obert per moure lliurement i sense forçar el braç, l'avantbraç i la mà, ja que aquestes ceres ofereixen poder anar agafant força i augmentar la musculatura d'aquestes parts. Això serà possible si primerament oferim una eina prou ampla per agafar-la amb la mà relaxada i semi oberta o el puny semi tancat (vegeu en l'annex la figura núm. 24 de la pàg. 73).

Després, vaig mostrar als infants amb imatges; les verdures, les espècies i els tubercles que vaig utilitzar, ensenyant cada color de cera amb el respectiu pigment, explicant cada un d'ells sobre quin color i el perquè de la seva forma i la influència a utilitzar-les. A més, vaig detallar amb el cas per exemple del color blau llombarda que per aconseguir aquest color, tenint una col de color lila, calia posar bicarbonat en la barreja del bany Maria explicant a la vegada què és aquesta pols blanca i a on la podem trobar, així com els respectius pigments.

Seguidament, els hi vaig mostrar un bloc de cera d'abella dintre d'una cassoleta exercint el bany Maria i explicant-li's el procediment i fent-li's després preguntes sobre si saben quina olor fa la cera d'abella i explicant que quan comencessin a fer servir les ceres descobririen moltes de les olors que havíem parlat (vegeu en l'annex les figures núm. 25, 26, 27 i 28 de les pàg. 74 i 75).

Així mateix, vaig començar a repartir a cada un dels nens i nenes del mig grup una cartolina ample de 32,05 cm (gran de 65 cm i partida per la meitat) i les respectives ceres explicades informant que ja podien començar. D'aquesta manera, mentre els infants traçaven tranquil·lament, vaig començar a documentar i a observar a cada un

dels infants (vegeu en l'annex les figures núm. 28 i 29, 30 i 31 de les pàg. 75 i 76) en relació amb el material i l'espai, ja que la redistribució de les taules oferia un punt de vista diferent que els ajudava a concentrar-se i segurament això també oferia un ambient tranquil.

Al cap d'uns 20 min. traçant i pintant, els infants començaven a finalitzar. Així doncs, vaig decidir que era moment de mica en mica començar a recollir les obres creades per ells). De seguida, la mestra i jo vam col·locar les taules i cadires al seu lloc posant jaquetes i anant tots plegats cap al pati. Tanmateix, les dues sessions es van dur a terme amb el mateix material, mateixa distribució i manera, exceptuant el grup que era l'altra meitat de la classe que en l'anterior sessió no el vaig tenir. Així mateix en l'apartat de l'annex trobareu un recull del dibuixos i expressions gràfiques dels nens i nenes de l'aula de P3 (vegeu en l'annex les figures núm. 33, 34, 35, 36, 37 i 38 de les pàg. 79, 80 i 81).

5. Anàlisi: conclusions tretes a partir de la relació entre la teoria i la pràctica

Aquest apartat pretén donar sentit i interpretar les dades recollides a partir de les observacions dutes a terme en la part pràctica, connectant amb el coneixement desenvolupat del marc teòric per poder analitzar i interpretar els resultats finals.

La influència del material en el traç, és un títol que ha anat fent petits canvis a partir d'un títol més llarg (la influència del material en el procés maduratiu del traç en l'educació infantil) i d'una pregunta extreta d'aquest mateix (Quina influència té el material en el procés maduratiu del traç en l'educació infantil?). El motiu pel qual decidís escorçar-lo, va ser al cap d'uns dies d'haver iniciat aquest treball, ja que en començar a redactar-lo em va ajudar a plasmar i estructurar tot el que volia explicar i adonar-me que amb aquest més curt, ja transmetia la idea inicial que és el perquè un material com és per exemple un llapis en l'edat de tres anys, pot influenciar en el traç de l'infant negativament si aquest no està preparat.

Tal com he iniciat explicant en la justificació del punt 1.1., de la pàg. 6, el fet que un material influencii al nen o nena incorrectament és perquè la musculatura, l'estructura física i el benestar psicològic d'aquest o aquesta, no està preparat per exercir uns moviments i una força en concret que no són adequats per l'edat en l'evolució del seu desenvolupament físic. A més, tal com cito i esmenta Strauss (1994) en la justificació de la pàg. 5, és de gran importància que l'adult pugui tenir el criteri i la capacitat de proporcionar a l'infant les eines i el material adequat per seguir un procés de creixement sa pel propi cos i aprenentatge.

La meva intenció en la posada en pràctica, era observar com els infants manipulaven dos tipus d'eines diferents i de les que no estaven acostumats per la facilitat de subjecció i moviment. D'aquesta manera, pretenia analitzar i demostrar que hi ha la possibilitat d'oferir als nens i nenes d'educació infantil, eines còmodes i beneficioses pels seus traços sent respectats per les seves etapes de creixement motriu. També, manifestar i obrir els ulls que a l'igual una eina pot beneficiar a l'infant per dibuixar o escriure bé (en aquest cas una cera adequada per aprendre a fer el gest de la pinça sense forçar), i mostrar que un llapis de fusta corrent no està preparat per ser utilitzat si no es té la força, la resistència i la subjecció necessària per fer-lo servir.

Aquesta observació, no és una suposició meva, sinó que ha sigut un fet real i comprovat a bases d'estar, compartir, ajudar i ensenyar els alumnes de P3 durant la meva estada de pràctiques III. Així doncs, durant aquest període, em vaig brindar a observar i enregistrar les eines que utilitzaven el dia a dia per traçar.

Les intervencions educatives es van dur a terme amb dues sessions per tal de poder partir el grup i poder observar una part d'onze infants un dia i els altres onze un altre i separar un a cada grup els dos infants amb necessitats educatives especials, ja que això permetia que entre ells no es distraguessin i poguessin estar concentrats. D'aquesta manera, vam aconseguir que també poguéssim donar respostes individualitzades d'acord amb les necessitats de cada infant.

En poder tenir un grup més reduït vam poder gaudir de tranquil·litat a l'hora de distribuir l'espai, repartir les ceres i el material de suport. Un dels altres motius per la reducció del grup va ser pel plantejament de què si tenia menys infants en una aula podria anotar, gravar i fotografiar de manera més precisa instants únics que m'ajudarien a comprendre si els meus objectius, la meva hipòtesi, les recerques i comparacions en l'àmbit teòric m'havien encaminat cap a un resultat positiu.

La recerca d'aquest resultat va consistir en analitzar a partir d'observar què havia passat a partir d'estar allà amb cada infant i després repassar cada anotació i enregistrament d'ells i les seves relacions i experimentacions amb el material. Així mateix, tal com explico en el punt 3.2. de la metodologia de la pàg. 26, en l'anàlisi de dades vaig destacar la perspectiva qualitativa per tal de poder descriure, observar i interpretar els fets percebuts com a observadora participativa per tal de repassar i obtenir uns resultats que m'ajudarien a redactar aquest apartat d'anàlisi.

Pel que fa als mecanismes i els ítems d'investigació i valoració, vaig utilitzar l'observació com anàlisi de dades amb el reforç i la complementació del registre visual a partir de vídeos i fotografies (situat en l'apartat de metodologia dels punts 3.3.1. i 3.3.2. de les pàgines 26, 27, 28 i 29) que m'han ajudat a refrescar la memòria i analitzar més detalladament tots aquells moments en què els infants gaudien de la intervenció i així poder escoltar i observar tot el que deien.

El que he pogut analitzar en aquestes observacions i registres documentals ha sigut veure quin ús feien de les eines, preguntar-me que ha passat i així sintetitzar, representar i interpretar les dades per tal d'extreure'n conclusions.

Durant la posada en pràctica i ressaltant l'autor Aeppli (2011) en el punt 2.6. del marc teòric de la pàg. 24, segons la importància dels sentits en el desenvolupament, els infants començaven a provar les ceres. En referència a aquests estímuls sensorials, primerament les provaven a partir del tacte si els hi ocupava tota la mà o només una part, com la podien agafar, quins moviments podien fer tot experimentant primer una, després una altra... . En moments durant l'activitat feien alguna pausa per poder-les

anar olorant, fins i tot algun infant la llepava per experimentar si tenia algun gust en particular i preguntaven per què d'un model de cera a un altre (el cas del color vermell) pintava d'una tonalitat diferent però al mateix temps continuava sent vermell: "Anna aquest vermell sembla rosa perquè és un vermell més clar oi? I aquesta més fosca, però són vermells iguals oi?".

El traç que realitzaven era molt divers, primerament cercaven què passava si pressionaven molt la cera o si ho feien fluix. Es quedaven parats quan veien que podien prémer l'eina sobre la cartolina sense patir que aquesta es trenques. Amb aquesta tranquil·litat, passaven a l'acció experimentant les possibilitats de traç que tenien totes les ceres, si de costat, de punta, horitzontal, vertical, fent moviments circulars obtenint resultats de representacions més fines, gruixudes, llargues, curtes, amb trossos plens, d'altres buits, etc.

Pel que fa al benestar creatiu, ha sigut positiu amb l'infant perquè segons les observacions explicades anteriorment van ser positives, ja que tal com cito i esmenta Vigotsky L. S. (1990) en el marc teòric del punt 2.4. de la pàg. 15., l'infant se sentirà tranquil i expressarà lliurement i de manera beneficiosa pensaments i emocions que el seu desenvolupament físic l'hi proporcioni. A més segons en el marc teòric del punt 2.5. de la pàg. 19, remarco que si el material és l'adequat independentment de com s'utilitzi o com estigui elaborat, l'infant gaudirà traçant i afavorirà a les extremitats superiors a un hàbit correcte respectant a la vegada el seu creixement.

Està clar que una sola sessió per grup no dóna molt de marge per poder saber si a la llarga aquestes ceres han produït algun canvi positiu a infants que tenien una gran necessitat de canvi en relació amb les eines que utilitzaven, però si tenir la certesa i l'evidència que aquestes ceres orgàniques ofereixen a la persona adaptar-se a elles de seguida per les seves formes i ergonomia que facilita la seva adaptació al braç, mà, canell i dits per afavorir o millorar la subjecció i la col·locació de la pinça i l'enfortiment d'aquestes mateixes parts sense la necessitat d'obligar a una eina incòmoda que al cap i a la fi pot acabar provocant mals hàbits.

Durant aquestes observacions, el que he pogut diferenciar entre uns infants i altres és que poder uns es passaven més estona traçant amb els *Crayon Rocks* i altres amb les ceres rodones creades per mi mateixa. Mentre avançava la sessió no era conscient d'aquest fet, però va ser a partir de tornar a repassar les fotografies i els vídeos que he pogut demostrar que això era així perquè els infants amb més maduresa motriu o que ja es trobaven en l'edat de quatre anys (però que no tots encara no feien bé el gest de la pinça), ja tenien la necessitat de dibuixar i escriure de manera més elaborada i que per tant utilitzaven la cera més petita, mentre que els de tres anys amb una gran varietat de casos motrius tot i traçar amb els dos models, la majoria d'aquests utilitzaven les rodones per expressar tota l'energia i moure tota l'extremitat superior que la mateixa cera li proporcionava.

En referència a l' hipòtesi, m'havia de plantejar una pregunta que respongués allò que volia investigar i verificar. D'aquesta manera, tal com explico en la hipòtesi del punt 1.3., de la pàg. 8, en el meu cas tenia clar que havia de proporcionar material que ajudés als infants (com bé dic en aquesta mateixa pàgina): “desenvolupar habilitats i destreses en el món educatiu tant manuals com d'escriptura i dibuix”.

No obstant, m'havia de centrar en quin tipus de material treballaria, ja que segons els objectius plantejats en el punt 1.2. de la pàg. 7, tenia clar que volia utilitzar eines orgàniques, és a dir un material natural sense derivats ni productes químics que els infants poguessin olorar i que si s'ho possessin a la boca en el cas que encara tingués una edat inferior als tres anys, no passés res.

Seguint aquesta línia, les eines creades i seleccionades havien de ser un material adequat al moment evolutiu que es troben, respectant el moviment motriu i manual del braç, el canell la mà i els dits. Per aquest motiu, durant l'estança de pràctiques III a l'escola, vaig poder observar quin tipus de materials utilitzaven els nens i nens de P3 per traçar, és a dir, escriure i dibuixar. Així mateix, vaig poder-me adonar que el material que utilitzaven no era el correcte, ja que la majoria de l'aula no sabia agafar correctament un llapis, un retolador gruixut, una cera *manley*, etc.

Mentre observava anava reflexionat que no és tant l'error del material que s'ofereix, sinó com es dona i quin coneixement es té de les circumstàncies i habilitats de cada infant, ja que poder controlar aquest tipus de material que acabo de mencionar, requereix força a les extremitats superiors i per això cal partir d'un altre material que pugui ajudar als nens i nenes a mobilitzar les parts del braç en el seu ordre evolutiu. Tanmateix, tal com cito i exposa l'autor Claparède, É. (1991) en el marc teòric del punt 2.1. de la pàg. 9, una persona en aquest cas un infant, no pot passar a adquirir una nova habilitat si l'anterior encara no s'ha experimentat.

Per tant, la hipòtesi i pregunta plantejada és: *“És important tenir en compte eines concretes per treballar el traç que s'adaptin en el moment que es troba l'infant?”* que es pot localitzar en el punt 1.3. la pàg. 8. Per descomptat la meua resposta és sí, ja que com a persones podem entendre que la vida, té els seus moments per aprendre les coses i això depèn de la maduresa de cada una per poder anar avançant i biològicament parlant, progressant.

La relació i la coincidència amb el títol ve marcada per un marc teòric a on ens explica que el procés físic i psicomotriu a la infància és molt important, ja que tenir en compte poder proporcionar un entorn sa i amb els estímuls positius i necessaris facilitaria la motricitat i la manipulació de les eines. A més, tal com menciona l'autor Steiner, R. (1837) en el marc teòric del punt 2.2. de la pàg. 10 recalca que tot el que arribem a fer en la infància, durant el creixement i el llarg de la vida ens acabarà condicionant.

És molt important ser conscients que aquesta conjunció ha sigut possible pel fet d'investigar i conèixer molt a fons, el que comporta que un material influènci a un infant a l'hora de traçar. Cal conèixer a fons, què afecta o què beneficia per tal de poder millorar i corregir errors que encara són possibles salvar. Per exemple, si tenim a una nena de tres anys que ha de realitzar línies ondulants dins d'un requadre amb un retolador gruixut però en comptes d'això li surten línies rectes, cal observar bé què està passant i com agafa aquesta eina. Podria ser que aquest infant, no hagi tingut

l'oportunitat en el seu entorn de conèixer o utilitzar altres maneres de poder adaptar les seves extremitats superiors.

A nivell motriu, aquesta nena no està preparada per realitzar el que li demanen, no obstant ella ho intenta. Si la renyen, el seu sentiment pot ser de frustració però l'error no és seu, sinó de l'adult per no tenir la responsabilitat d'observar o prestar atenció del que necessita. Tanmateix, és necessari intentar corregir aquest error, com?, proporcionant unes eines les quals l'ajudin a enfortir les parts que no tenia treballades (braç, avantbraç i mà) i donant-li l'oportunitat de sentir-se segura, satisfeta i tranquil·la del que està traçant.

Tal com anomeno i esmenta l'autor Machón (2009) en el marc teòric del punt 2.3. de la pàg. 12, a l'infant se li ha de donar l'oportunitat de descobrir els seus propis moviments oferint noves accions a partir del que se li proporcioni per crear les seves petjades, elaboracions i representacions grafomotrius. Altrament, poder treballar el traç a partir d'un moviment ample és un desplaçament inicial molt important que treballarà totes les parts ja nomenades, però una vegada aquestes ja estan reforçades cal tenir present el gest de la pinça, però això no vol dir que ja estiguin preparats per agafar un retolador ample (com podem veure en la figura 1 ja citada anteriorment i localitzada en la pàg. 61 de l'annex), sinó que progressivament cal anar adaptant el traç i la força de la mà cap a una comoditat i una posició adequada per anar adaptant els dits de la mà possibilitant-ho amb unes eines adequades.

A més, tal com cito i esmenta l'autor Vigotski L.S. (1990) en el marc teòric del punt 2.3. de la pàg. 13, durant el creixement motriu de l'infant va adquirint la seva pròpia expressió corresponent a la seva individual manera de crear, sense sentir-se forçat i de mica en mica enfortint tots els músculs per poder anar perfeccionant el gest de la pinça.

Així doncs tal com hem esmentat, si respectem el procés grafomotriu de l'infant i li proporcionem un material adequat per anar traçant, aquest se sentirà feliç i tindrà ple

interès per anar creant. Certament, la il·lusió i les ganes en un infant d'utilitzar un material sempre i és, però hi ha un factor molt important que determinarà la disponibilitat física a partir de les possibilitats que se li proporcionin al nen o nena, donant-li l'oportunitat de manipular, experimentar per tal d'elaborar, modificar i anar adquirint habilitats que l'ajudaran a poder moure cada vegada amb més facilitat el braç, el canell, la mà i els dits d'aquesta.

Altrament, segons Vigotsky, S.L (1990) en el marc teòric del punt 2.4. de la pàg. 14., esmenta que és molt important anar enriquint la imaginació de l'infant i les eines que utilitza, ja que hi tenen molt a veure perquè dependrà de l'experiència i la utilització que el material tingui. Puc demostrar, a partir de la meva experiència amb les observacions dutes a terme amb els nens i nens de les pràctiques III, que això és així, ja que l'entusiasme i l'execució de les eines manipulades van ser utilitzades amb una conducta plena de motivació i satisfacció.

Això em va demostrar que sentir-se a gust amb un material que pots dominar és molt important perquè la conducta i el benestar en el traç dels participants s'anirà construint positivament i com diu (IOC, 2010) del punt 2.4. de la pàg. 15., el desenvolupament de les capacitats motores també. D'aquesta manera aconseguim que l'infant vagi construint en el seu interior un lligam afectiu, sensorial i emocional que li facilitarà a relacionar-se tant amb les eines com amb l'entorn que aquestes i ell es troben.

Una altra part molt important a analitzar i que trobareu en l'apartat 2.5. del marc teòric de la pàg. 16, són les eines, el material de suport i les seves expressions, que ressalta la importància i la influència que tenen les eines dependent del material que estan fetes o de la forma que tenen, perquè no serà al mateix treballar amb tres anys amb una cera curta i fina com és per exemple la *Manley*,¹⁵ que en aplicar la força es trencarà i a

¹⁵ El que vull ressaltar amb aquesta cera és que no permet tenir una manipulació correcta del traç, ja que és petita, prima i pel fet del seu trencament en trossos i l'aplicació de la calor de la mà fa que es desfaci i que per tant totes aquestes característiques facin que no sigui apta per infants que estan aprenent a traçar i a treballar la pinça.

més amb el tros partit l'infant no tindrà la fermesa necessària als dits per poder resistir pintant i es cansarà de seguida, podent desencadenar frustració.

Així mateix, és important que l'infant pugui dibuixar, pintar o escriure tranquil sense preocupar-se que se li trenqui la cera i pugui estar còmode. Això és possible oferint unes eines més resistents (com les esmentades en el marc teòric del punt 2.5. de les pàgines 16, 17 i 18) que afavoreixin al desenvolupament de la motricitat fina i les parts que la componen tal com anteriorment s'ha anat explicant. Perquè tal com s'ha observat en les pràctiques III i coincidint amb l'autor Aeppli (2011) citat dins del mateix punt 2.5. de la pàgina 17., les eines proporcionades van ser còmodes d'agafar i van poder aplicar la força que van voler sense la necessitat d'estar pendents de si se l'hi trencava.

Tal i com havia primerament estudiat durant l'elaboració del marc teòric, la creació, la selecció de les eines i la posada en pràctica amb aquestes en la classe de P3, a part de la seguretat que les ceres ofereixen en traçar, proporcionen de manera progressiva i natural (sense forçar), una subjecció i un moviment que ajuda a reforçar tant en el moviment i el progrés de les extremitats superiors com el del traç, que a poc a poc i a partir de l'experiència i la manipulació aniran perfeccionant i descobrint maneres de poder-les utilitzar.

No obstant, durant les dues sessions de les intervencions dutes a terme (una el vint-i-vuit de febrer i l'altre el dos de març del dos mil vint) vaig poder anotar i gravar comentaris per part de la mainada de l'aula de P3. Aquests es referien a la subjecció de la cera tot dient-me: "Anna són molt còmodes d'agafar", "no he de girar tant el dit" o "tinc la mà més relaxada amb aquestes ceres perquè no se m'escapa el dit més gordo".

Les ceres més grans són unes rodones quasi perfectes que a mesura que es vagin utilitzant, aniran obtenint canvis dels fregaments realitzats que s'equilibraran per la rotació d'ella mateixa i per la necessitat d'aplicar la força al treballar totes les parts que

componen el braç i la implicació de tots els dits de la mà que com molt bé diu Aeppli (2011) en la citació del marc teòric del punt 2.5. de la pàg. 17, la mà ha de poder sentir totes les parts, àrees i angles circulars a partir del moviment.

Les ceres més petites (vegeu en l'annex un exemple a partir de les figures núm. 39 i 40 de la pàg. 82) també aniran tenint canvis a partir del fregament i de la seva utilització. Aquestes, permeten agafar-se amb els dits polze (el primer), índex (el segon), cor (el tercer) i depenent del traç l'anular (el quart) l'eina per treballar amb naturalitat el gest de la pinça, ja que tenen una forma de pedra amb un lateral més pla i l'altre més arrodonit amb extrems rodons que en un costat té un punta més petita i estreta i en l'altre més grossa i ample.

Aquests dos models de ceres són correctament combinables, ja que per començar, els dos són ceres fetes amb elements naturals i resistents, perquè en picar, caure o aplicar força no es trenquen i finalment són curtes amples i de fàcil manipulació adaptant-se a la mà per a qualsevol edat, i sobretot pels més petits. És a dir, aquest tipus d'eines ajuda a adaptar la força de l'infant controlant el seu traç i moviments perquè l'eina ho fa possible. A més, tal com comenta Hégu (2011) de l'apartat 2.5. del marc teòric de la pàg. 18, també és important que el material de suport estigui adaptat a l'infant i podent oferir un paper més gruixut per tal que aquest no es trenqui en traçar i suportar la potència dels seus moviments.

Proporcionar un material de suport gruixut com és una cartolina i adaptar-la a l'amplitud del nen o la nena, dona i facilita més espai per expressar-se, moure's i desenvolupar la força del braç, canell, mà i dits dels més petits. Per aquest motiu, tal com explico en el punt 2.5. del marc teòric a les pàg. 18 i 19, oferir una base de D4 m'ha ajudat que els infants no se sentissin limitats i poguessin traçar amb tot l'espai que aquesta els hi donava.

Tal com cita Strauss (1994) en el marc teòric del punt 2.5. de la pàg.19, aquesta ha permès que la majoria dels traços no se sortissin de la superfície del suport i es

situessin en el centre de la cartolina representant amb molta passió el que el seu benestar (amb l'ajuda de les ceres) els hi oferia (vegeu les figures i representacions gràfiques núm. 33, 43, 35, 36, 37 i 38 ja citades anteriorment en l'apartat de l'annex de les pàg. 79, 80 i 81).

El motiu pel qual volgués que els nens i nenes de l'aula de P3 tracessin individualment cada un i una amb el seu material de suport i no per exemple en un moral, ve defensat perquè cada ritme evolutiu és molt diferents d'uns als altres i d'aquesta manera se'ls ajuda al fet que no se sentin influenciats pel que pot fer el company o companya del costat, de l'espai que necessiti o de la força que hagi d'aplicar. També és important que cada infant de manera individual, descobreixi per ell mateix què passa si tracta la cera d'una manera a sobre de la superfície que se'ls hi dona.

La decisió en escollir un tipus de cartolina va ser encertada, sabia que els infants tenien la necessitat d'expressar el traç, ja fos movent tot el braç com només el canell. A mesura que els anava observant, veia que algun movia la cartolina de la força que feia. En un primer moment, vaig estar dubtant, si era massa grossa pel fet que si es movia molt, la seva trepitjava la del costat, i vaig estar pensant de si havia de fixar la cartolina a la base de la taula. Després, vaig seguir analitzant que la majoria volia continuar traçant al darrere d'aquesta i que per tant, haver après la decisió de fixar hagués dut feina i tret temps a ells i elles de poder seguir experimentant.

Durant la meva observació, vaig recordar de l'assignatura Didàctica Artística II, que el fet de fixar el material de suport impedeix a l'infant moure el braç o el canell, ja que la cartolina no el pot acompanyar per traçar còmodament. Així que, vaig decidir (sense interrompre en la seva creació) de posar-me un moment al seu costat i sense dir res de la manera més suau, tornar a col·locar la seva cartolina en el seu lloc.

Un altre apartat molt important que trobem en el marc teòric del punt 2.6. de la pàg. 20. Són els colors de les eines. Aquest, tant com els altres és igual d'important però el color és el que acaba determinat el resultat final del producte i és el que al cap i a la fi

estimularà el desig dels més petits per manipular les eines, perquè tal com diu Machón (2009) en el marc teòric del punt 2.6. de la pag. 20, el color forma part del desenvolupament cognitiu, ja que està vinculat amb uns matisos instintius, entusiastes i bonics que influenciaran amb l'atenció de l'infant.

Tot i tenir molt clar els colors dels pigments naturals que utilitzaria per elaborar les ceres, havia de comprovar si la manera de crear-les que tenia amb ment era la correcta i així investigar i buscar per realitzar-les d'altres maneres. Per aquest motiu, tal com cito a la *Youtuber* Wonderland, L. (2018) en la preparació i elaboració del material de la part pràctica del punt 4.2. de la pàg. 35, mostra i esmenta la gran varietat de vegetals com flors, verdures o fruites que ens permetran elaborar de manera natural i econòmica els nostres propis pigments. Així que vaig anar anotant i agafant idees d'aquells vegetals que em podrien anar bé i em convenien per la tonalitat del color que volia, i a partir d'aquí fer les proves durant el procediment de la confecció del color determinat.

A més, segons l'autora Wonderland, L. (2018) en la preparació i elaboració del material del punt 4.2. de la pàg. 36, ens explica en el vídeo que, una vegada es tenen els vegetals desitjats s'han de deshidratar (motiu pel qual tenia molt d'interès per descobrir les maneres) col·locant els trossos o les fulles per separat dins d'una deshidratadora, al microones o al sol. Al no tenir deshidratadora, vaig optar per utilitzar el microones, però l'espai és tan reduït que havia de fer diferents torns en el cas dels espinacs. Un altre dia vaig pensar que si controlava la temperatura i separava bé les fulles també ho podria fer al forn (cosa que la noia no esmentava), ja que el vegetal també rep escalfor però hi ha més espai, i per tant si pot posar més quantitat.

Durant tot aquest procediment, vaig descobrir a partir de fracassos i proves, que no totes les verdures o fruites tenen el mateix procés perquè, algunes tenen més quantitat d'aigua que d'altres i això, tot i saber-ho pot enrederir el procés d'elaboració. Tanmateix, tot això va ser un aprenentatge que em va ajudar a prendre que per més que busquem la recepta perfecta, això no passa a partir de moltes proves, perquè

aquesta és la manera de conèixer i tractar més a fons el que estem i volem treballar.

Els cinc colors escollits vénen determinats a partir d'una reflexió que em vaig plantejar al principi de tot d'aquest procés, ja que oferir una gamma molt àmplia de colors podia centrar als més petits a manipular un color preferit o altres secundaris que com explico en l'apartat dels colors primaris del marc teòric 2.6.1. de la pàg. 21. embafaria provocant una sobreestimulació. En canvi si s'ofereixen poquets, ells i elles tenen ganes de provar-los, d'agafar-ne un després de l'altre i així començar a connectar amb uns colors molt concrets, bàsics i primaris molt necessaris de conèixer i que obriran el camí del coneixement i la combinació entre ells que més endavant, quan siguin una mica més grans puguin anar ampliant cap als colors secundaris i les diferents gammes cromàtiques.

Com puc saber si els infants estan sobreestimulats? Doncs a partir d'anar-los observant en el llarg de les diferents pràctiques i en especial en aquestes, perquè quan hi ha molts colors en una cistella o safata tenen tendència d'agafar-ne molts a la vegada perquè els hi agraden i criden l'atenció, però en el moment només necessiten un. En canvi si reduïm el nombre de colors i oferim un grup reduït com són els colors primaris i un o dos de secundaris, aquests tindran l'oportunitat de fer-se conèixer i ser més experimentats per poder entendre més endavant l'origen dels secundaris.

A part d'oferir colors primaris, la meva intensió era poder oferir colors purs, orgànics i naturals creats amb pigments que la mateixa natura ofereix extrets de vegetals i que estimulessin els sentits principalment de l'olfacte, la vista, el tacte i respectant la tonalitat de cada pigment obtingut a la vegada de mantenir una harmonia entre els colors i els infants perquè tal com explica Machón en la citació de l'apartat harmonia i sensacions dels colors del marc teòric del punt 2.6.2. de la pàg. 22., els colors provoquen a la persona una relació d'efecte i emoció que determinarà l'estat d'exaltació o tranquil·litat d'aquesta.

Un dels motius per haver-ho relacionat en l'àmbit teòric i arribat a aquestes

conclusions és gràcies a la confirmació dels infants per haver tingut una influència positiva respecte en tenir unes eines tan sensorials. A continuació, trobarem alguns dels comentaris més destacats que els infants han anat realitzant durant les intervencions: “mmm... aquesta fa molt bona “olor”, “oh!, aquesta també!”, “se li nota l’olor d’espínacs, fa bona olor, però no m’agrada menjar-los...”, “es pot llepar?”)

Un altre punt molt important a destacar és educar a partir del material del marc teòric de l’apartat 2.7. de la pàg. 24 del marc teòric, on vull destacar que a part d’ensenyar com s’utilitza o per a què serveix una eina, cal anar més enllà. Això consisteix primerament a ser conscients que estem oferint i perquè, poder assolir uns objectius i una finalitat que al cap i a la fi han de ser beneficioses per l’infant. El material ha de ser atractiu, no només visualment sinó que ha de poder atrapar tots els sentits i donar la llibertat i capacitat de preguntar-se perquè aquestes són diferents de les altres, perquè fan olor de mel, etc., i oferir moments per explicar com s’han fet i de quins ingredients estan fetes.

Amb aquesta anàlisi vull demostrar que és possible i necessari oferir materials adequats pels infants, ja que aquests m’han demostrat a partir de la utilització de les ceres, els seus comentaris, moviments i sensacions tan encertats a partir de tot el treball teòric aportat i investigat, i el necessari que són les eines que s’adapten en el seu moment evolutiu englobant i donant sentit a la motricitat fina i als beneficis emocionals que aquestes aporten.

6. Reflexions del propi procés d’aprenentatge

Realitzar aquest treball ha sigut per a mi un viatge cap a un tema que encara no es coneix massa, i que m’ha ajudat a ressaltar una de les meves millors qualitats com a futura mestra; veure el millor dels altres i respectar el moment de cadascú depenent de les necessitats físiques i emocionals que tinguin.

Això em porta a reflexionar que al fet de triar un tema que m’apassiona com és el món

de l'art i el traç en l'educació infantil, m'ha ajudat a anar molt més enllà per pensar, crear i oferir unes eines a l'escola diferents de les que ofereix la majoria de la societat.

Pel que fa a la part teòrica del treball, vaig començar a llegir i ha cercar autors que em poguessin ajudar a començar a construir unes idees i uns apartats que després de mica en mica s'anirien modificant i agafant forma. La importància d'aquest procés tant constant i aclaridor ha sigut també gràcies a la meva tutora que m'ha ajudat, recolzat, anima't i aconsellat en tot moment. A més, de tot aquest procés ha sigut un gran pilar la nostra relació com a alumna i mestra, gràcies a la nostra compenetració i afecta pels elements naturals, les ceres, l'art i per descomptat els infants.

En desenvolupar aquesta part del treball, m'ha portat moments de preguntar-me si el que creia que podia demostrar existia de veritat, ja que jo mateixa he sigut una nena que des de sempre havia pintat amb *Plastidecors* i pensava que en aquest sentit del traç no havia sortit tan mal parada. Però mentre anava avançant i pensava amb els objectius plantejats i la pregunta de la hipòtesi, reforçava les meves inseguretats per continuar demostrant que això sí que és així.

Aquesta fermesa i seguretat que vaig anar obtenint respecte al meu procés es va acabar de solidificar amb la part pràctica podent observar els infants destinats i escollits per observar i analitzar si el que m'havia argumentat i creat s'adequava a la realitat i els fets observats a partir del traç dels infants i dels dos models d'eines orgàniques proporcionades.

La investigació sobre com els materials que utilitzen els infants per traçar, poden influenciar depenent del moment evolutiu que es troben, es va anar perfeccionant a mesura que anava adquirint més informació i podia anar reflexionant que no només s'ha de tenir en compte com és l'eina i quin gruix, allargada o possibilitats pot oferir, sinó que també la calidesa, el color que estan fetes i les sensacions i experiències que poden oferir també treballen i influeixen en el treball psicomotriu de l'infant perquè el cap i a la fi tot va relacionat per tal d'aconseguir uns beneficis en el moviment del braç, el canell, la mà i els dits que complementarà amb la tranquil·litat i l'estat emocional del

desig de la manipulació d'un color que no l'embafarà perquè només treballarà amb aquells tons que siguin adequats en l'aprenentatge del seu moment evolutiu.

D'aquesta manera, no volia centrar-me en quin tipus d'eines van bé i quines malament, sinó que a partir de l'edat de tres anys que em centrava, volia observar durant la meva estada de pràctiques III quin tipus de materials utilitzaven els nens i nenes a l'escola, i per tant anar mirant com aquestes podien afectar a tot el conjunt de l'extremitat superior. A partir d'aquí, era bo introduir la novetat d'unes ceres orgàniques que estimulessin el traç i demostrassin, que no cal que amb tres o quatre anys hagin de fer servir eines d'infants que ja les poden utilitzar (perquè la seva força i subjecció motriu ja està preparada), ja sigui perquè no se'ls hi trenca o perquè ja saben agafar-la i manipular-la correctament.

Per tant, la posada amb pràctica amb els infants va ser tot un èxit, ja que els objectius formulats inicialment es van aconseguir i les dues sessions dutes a terme amb els dos grups partits van anar molt bé. Tanmateix, he de dir que portava molt de temps pensant com ho feria, quina distribució utilitzaria i pensant i comentant amb la tutora (que va estar d'acord) de dividir l'aula en dos grups per tal de poder atendre d'una manera més individualitzada aquell infant que ho necessités tenint en compte els dos casos amb necessitats educatives especials.

Arribant al punt de la hipòtesi plantejada, aquestes ceres han sigut plantejades a l'edat de tres anys per tal de poder observar en una aula de P3 i en aquesta una part de la nostra societat, sobre quin tipus de materials oferim a la mainada i si aquests es tenen en compte per treballar al traç i que s'adaptin al moment evolutiu que aquest es troba. Cal dir que estic satisfeta per crear i oferir unes eines que són aptes per a qualsevol edat, independentment de la persona perquè el que realment importa és ser molt conscient què necessita i poder-li oferir, ja que cal poder conèixer a qui tenim al davant, què necessita i per què.

Respecte a la part metodològica i d'anàlisi, han ajudat a orientar analitzar i verificar la posada en pràctica de les eines orgàniques i tot el que comporten amb relació als

infants ja reflexionat en aquest punt i anteriors del treball, que han possibilitat interpretar amb l'ajuda de l'observació i l'anàlisi documental com a tècniques de recollida de dades sent capaç de conèixer i estudiar els meus registres visuals i les notes de camp.

Així mateix, els motius pels quals vaig voleu fer aquest treball final de grau van ser per una banda, per saber-ne més i documentar-me sobre el tema, ja que crec que és molt important que com a mestres sapiguem conèixer a cada infant que ens trobem al davant sabent-lo ajudar i fer-lo sentir segur i lliure en cada pas i avanç que va aconseguint. Per altra banda, la passió per l'assignatura de didàctica artística, els aprenentatges que he anat adquirint sobre el perquè i com es pot utilitzar un material plàstic i la seva importància en el procés del traç, ja que m'han fet despertar un interès que va molt més enllà sobre què i com es dibuixa, sinó el perquè s'utilitzen o es poden utilitzar unes eines i no unes altres.

7. Bibliografia i webgrafia

Aeppli, W. (2011). *La teoría de los sentidos de Steiner aplicada a la educación* (1a ed.). Valldoreix: Edició: Editorial Pau de Damasc

Anton, M. (Coord.).(2007). *Planificar la etapa 0-6. Compromiso de sus agentes y práctica cotidiana* (1a ed.). Barcelona: Graó.

Cassan, A. (2009). *El gran llibre del cos humà: anatomia, fisiologia, salut* (2a ed.). Badalona: Edició Parramón.

Claparède, É. (1991). *L'educació funcional* (1a ed.). Vic: Eumo Editorial

Escola les pinediques. (2017). *El taller del material gran. Un context d'interactivitat real per connectar moviment, oralitat i expressió gràfica a través de les tecnologies digitals amb infants de 3 a 6 anys*. Recuperat de http://www.pinediques.com/wp-content/uploads/2017/05/Projecte_El-Taller-de-material-gran_-Parvulari_-escola_Les_Pinediques.pdf

Hégu, B. (2011). *El desarrollo de la pintura y el dibujo en las escuelas Steiner-Waldorf. Un ensayo* (1a ed.). Madrid: Adhara Publicaciones

Institut d'Estudis Andorrans. (2019). *Tècniques qualitatives d'investigació social*. Recuperat de <https://www.iea.ad/pagines-tematiques/tecniques-qualitatives-d-investigacio-social>

Institut Obert de Catalunya. (2010). *Desenvolupament cognitiu i motriu*.

Recuperat de

https://ioc.xtec.cat/materials/FP/Recursos/fp_edi_m06_/web/fp_edi_m06_htmlindex/WebContent/u2/a2/continguts.html

Institut Obert de Catalunya. (2018). *Metodologia de la intervenció social*. Recuperat

de

https://ioc.xtec.cat/materials/FP/Materials/1753_ISO/ISO_1753_M02/web/html/WebContent/u1/a1/continguts.html

Jugar i jugar. (2018). *Crayon Rocks*. Recuperat de

<https://www.jugarijugar.com/ca/art-i-manualitats/1730-crayon-rocks.html>

Machón, A. (2010). *Los dibujos de los niños: Génesis y naturaleza de la representación gráfica. Un estudio evolutivo* (2a ed.). Madrid: Ediciones Cátedra (Grupo Anaya), S.A).

Muñoz, V., López, I., Jiménez, I., Ríos, M., Morgado, B., Román, M., Ridao, P., Candau, X. i Vallejo, R. (2011). *Manual de psicología del desarrollo aplicado a la educación* (1ª ed.). Madrid: Ediciones Piràmide.

Osuna, G.C. (2009, setembre 11). No existe experiencia más fascinante que ver dibujar a un niño. *Tendencias*, p. 54-55.

Padrosa, M. (2019, novembre 19). L'art a l'escola Waldorf: xerrada gratuïta. *La Font*.

Penalva, C., i Mateo, A. (2006). *Tècniques qualitatives d'investigació*. Recuperat de https://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/2466/1/Num77_Tecnicas_qualitatives.pdf

Riba, C. E. (2010). *Introducció a les tècniques qualitatives*. Recuperat de http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/bitstream/10609/52441/2/Tècniques%20d%27anàlisi%20de%20dades%20qualitatives_Mòdul1_Introducció%20a%20les%20tècniques%20qualitatives.pdf

Rodríguez, M. (2014, març 28). ¿Por qué dejamos de dibujar?. *La Vanguardia*. Recuperat 28 març 2014, de <https://www.lavanguardia.com/estilos-de-vida/20140328/54404149668/por-que-dejamos-de-dibujar.html>

Ruiz Olabuénaga, J.I. (1996). *Metodología de la investigación cualitativa*. Recuperat de <https://books.google.es/books?id=WdaAt6ogAykC&printsec=copyright&hl=es#v=onepage&q&f=false>

Sasha (2019, desembre 4). Alessandro Wax Colors [Vídeo]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=2NibO-q6xz8>

Steiner, R. (2001). *Andar, hablar, pensar* (2a ed.). Argentina: Editorial Antroposófica

Steiner, R. (2013). *El primer septenio: La Educación Preescolar según las Enseñanzas de Rudolf Steiner* (2ª ed.). Madrid: Editorial Rudolf Steiner

- Steiner, R (2014). *Los doce sentidos del hombre* (1ª ed.). Madrid: Editorial Rudolf Steiner
- Stern, A. (2008). *Del dibujo infantil a la semiología de la expresión: iniciación a otra mirada sobre el trazo* (2a ed.). València: Editorial Samaruc, s.l.
- Strauss, M. (1994). *El lenguaje grafico de los niños* (2a ed.). Madrid: Editorial Rudolf Steiner, S.A.
- Torres, M.C. (2004). La dimensió europea de l'educació als centres d'ESO del Tarragonés (Tesi doctoral, Universitat Rovira i Virgili, Catalunya). Recuperat de https://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/8911/3.3_Metodologia.pdf?sequence=23
- Universitat Oberta de Catalunya. (2014). *Mètodes d'investigació qualitativa: L'observació participant i no participant en perspectiva qualitativa*. Recuperat de http://cv.uoc.edu/annotation/475364da13fc487b002fb9218ade5ca9/487521/PID_00212200/modul_2.html
- Valles, M. S. (1999). *Técnicas cualitativas de investigación social: Reflexión metodológica y práctica profesional* (1a ed.). Madrid: Editorial Síntesis S.A.
- Vigotski, L. S. (1990). *La imaginación y el arte en la infancia* (2a ed.). Madrid: Ediciones Akal, S.A.
- Wonderland, L. (2018, juliol 8). *Cómo hacer colorantes naturales (vegetales en polvo)* [Vídeo]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=6X3Vwl13mZs>

8. Annexos

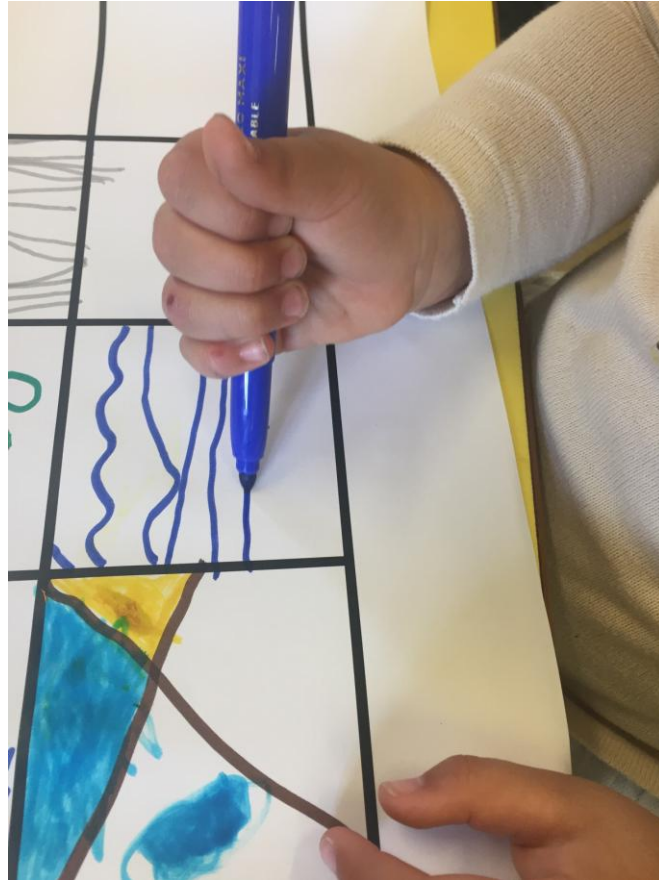

Figura 1. Infant traçant amb un retolador. Font: Escola Casals Gràcia de Manlleu (2020)

Figura 2. Cera rodona i elaborada artesanalment. Font: de l'autora del TFG (2020)

Figura 3. Cera rodona i elaborada artesanalment. Font: de l'autora del TFG (2020)

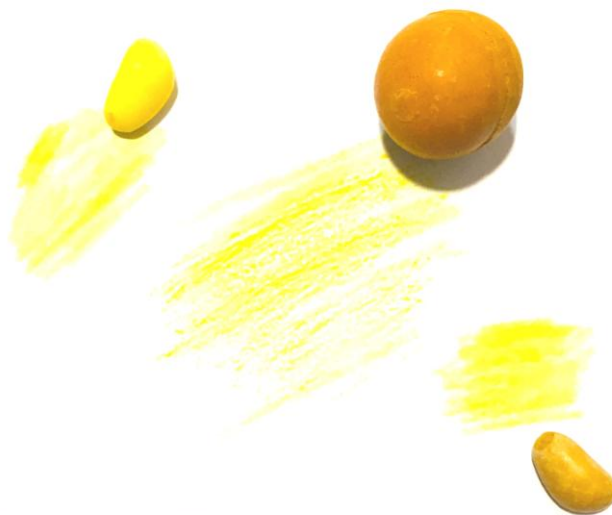

Figura 4. Demostració de grocs de la cera rodona i les ceres petites. Font: de l'autora del TFG (2020)

Figura 5. Ceres Just Rocks Box per treballar la pinça. Font: de l'autora del TFG (2020)

Figura 6. Origen i procés d'elaboració de la cera color vermell remolatxa. Font: de l'autora del TFG (2020)

Figura 7. Prova provisional de la primera cera amb forma d'ou. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

Figura 8. Primera mostra de cera provisional amb forma d'ou. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció(2020)

Figura 9. Material necessari per fer el primer pas de l'elaboració de la cera amb el cas del primer color. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

Figura 10. Barreja del pigment amb la cera. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

Figura 11. Primer color de cera natural acabada i deixada assecar dins del motlle de silicona. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

Figura 12. Pigment pimentó dolç. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

Figura 13. Cera color taronja pimentó dolç. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

Figura 14. Demostració del tipus de taronja que pinta la cera artesanal (la del mig).
Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

Figura 15. Pigment de color verd: espinacs amb pols. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

Figura 16. Procediment d'elaboració del color verd espinacs. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

Figura 17. Cera color verd espinacs. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

Figura 18. Procediment d'elaboració del color vermell remolatxa. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

Figura 19. Cera color vermell remolatxa. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

Figura 20. Procediment d'elaboració del color blau col llombarda. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

Figura. 21. Cera color blau col llombarda. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

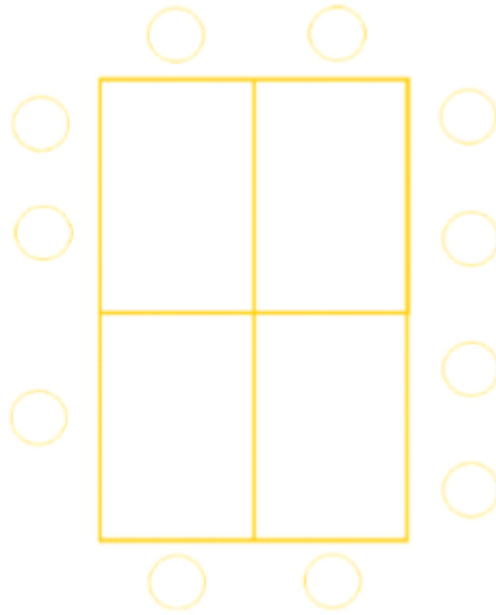

Figura. 22. Dibuix de la distribució de taules, cadires i col·locació del mig grup dels alumnes. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

Figura 23. Traços de mostra dels dos models de ceres. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

Figura 24. Ceres orgàniques elaborades amb pigments naturals i cera d'abella.
Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

Figura 25. Acabant l'explicació visual i donant pas a l'experimentació. Font: de la mestra de pràctiques (2020)

Figura 26. Acabant l'explicació visual i donant pas a l'experimentació. Font: de la mestra de pràctiques (2020)

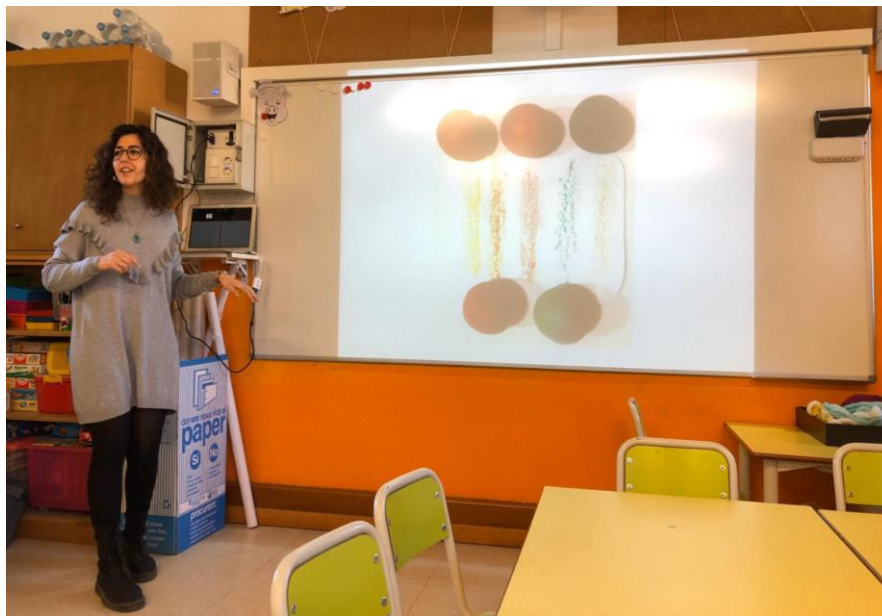

Figura 27. Inici de la intervenció i de l'experimentació per part dels infants. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

Figura 28. Acabant l'explicació visual i donant pas a l'experimentació. Font: de la mestra de pràctiques (2020)

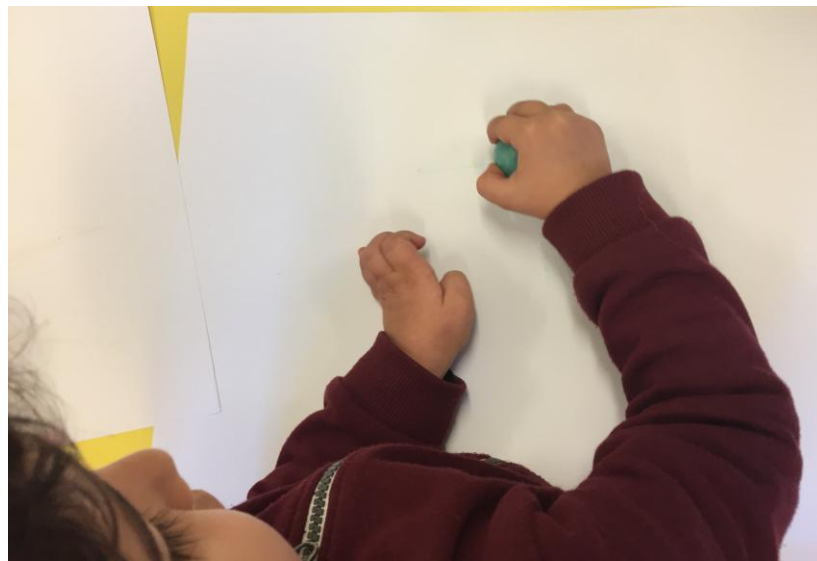

Figura 29. Inici de la intervenció i de l'experimentació per part dels infants. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

Figura 30. Procés d'experimentació amb les ceres i el traç. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

Figura 31. Procés d'experimentació amb les ceres i el traç. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

Graella que respon amb un sí o un no els ítems següents:

Ítems	Si	No
He pogut observar el traç dels infants a partir de les dues eines orgàniques?	X	
Els infants provaven les ceres quant al tacte, la vista, el gust i l'olfacte?	X	
Han utilitzat una cera més que una altra?		X
Hi havia alguna diferència amb la seva utilització entre els infants?	X	
Les ceres han estimulat el traç adequadament havent tingut en compte l'edat?	X	
Els hi ha costat adaptar-se a les ceres?		X
El benestar creatiu ha sigut positiu?	X	
Hi havia diversitat amb el traç segons la posició, el moviment i la utilització de les ceres?	X	

Aquestes eines millorarien o afavoririen als infants a tenir un traç més saludable respectant el seu procés evolutiu i motriu?	X	
Ser si a la llarga aquestes ceres han produït algun canvi positiu a infants que han tingut un mal hàbit amb les eines?		X
Com a futura mestra, he sabut conèixer quins materials eren adequats per afavorir i enfortir adequadament la motricitat fina de l'infant?	X	
La distribució de l'espai ha sigut adequada per tal que els infants estiguessin còmodes?	X	
Els infants han sabut compartir i saber-se esperar si necessitaven alguna cera en concret que estava ocupada?	X	
Ha faltat temps per seguir manipulant i traçant amb les ceres?		X
Tinc la certesa que aquestes ceres permeten adaptar-se de seguida a la persona o a l'infant?	X	

Figura 32. Graella d'ítems. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

Recull de dibuixos i expressions gràfiques dels nens i nenes de P3:

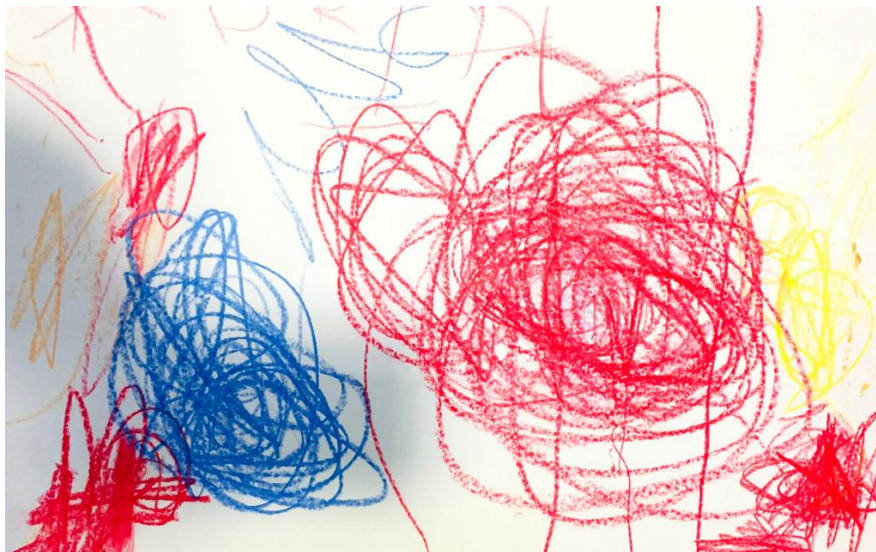

Figura 33. Combinació de ceres grans i petites realitzant gargots coordinats. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

Figura 34. Combinació de ceres realitzant gargots coordinats amb les ceres grans i petites. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

Figura 35. Dinamització i vitalització de formes i combinacions amb les ceres petites. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

Figura 36. Composició abstracte amb les ceres grans i petites. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

Figura 37. Ideograma humà amb ceres petites. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

Figura 38. Ideograma humà amb ceres petites. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

Figura 39. Posicions i maneres de traçar de les ceres petites. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

Figura 40. Posicions i maneres de traçar de les ceres petites. Font: de l'autora que ha realitzat la intervenció (2020)

**Autorització i consentiment del responsable del centre/ entitat de l'Escola
Casals- Gràcia pel dret d'imatge dels infants i del centre**

UVIC Universitat de Vic
Facultat d'Educació,
Traducció i Ciències Humanes

AUTORITZACIÓ

En/ Na QUIM BRETCHA PLATAS com director/a o
responsable del centre/ entitat ESCOLA CASALS-GRÀCIA
..... autoritza que es pugui realitzar la

següent activitat:

Intervenció educativa per observar i analitzar el traç a partir
de 2 models d'eines orgàniques per observar si afavoreix a la
motricitat fina de l'infant.
amb la finalitat exclusiva de recollir dades per a la realització d'un Treball de Final de
Grau de l'estudiant Anna Guisao Candae..... de la Facultat d'Educació,
Traducció i Ciències Humanes de la Universitat de Vic.

Per la seva part, l'estudiant s'ha compromès a: "respectar els drets fonamentals de les
persones, siguin infants o persones adultes; demanar el consentiment de les persones
que col·laborin o participin en el treball; respectar l'esfera privada de totes les persones,
grups o institucions que participin o estiguin relacionades amb el treball; utilitzar la
informació obtinguda només amb finalitats científiques i donar compte dels resultats del
treball a les persones, grups o institucions col·laboradores".

QUIM BRETCHA
.....

Signatura

MANLLEU 28 de FEBRER de 2020

**Autoritzacions i consentiments de les famílies de l'Escola Casals- Gràcia
pel dret d'imatge dels infants i del centre**

UVIC Universitat de Vic
Facultat d'Educació,
Traducció i Ciències Humanes

AUTORITZACIÓ

En/ Na DOMÈCA COMDE BAGÓ..... com a pare/ mare/
tutor/a de ANJOL PAVARENA COMDE..... autoritza que es pugui
realitzar la següent activitat:

.....
.....
amb la finalitat exclusiva de realitzar el Treball de Final de Grau de l'estudiant
..... de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències
Humanes de la Universitat de Vic.

Per la seva part, l'estudiant s'ha compromès a: "respectar els drets fonamentals de les
persones, siguin infants o persones adultes; demanar el consentiment de les persones
que col·laborin o participin en el treball; respectar l'esfera privada de totes les persones,
grups o institucions que participin o estiguin relacionades amb el treball; utilitzar la
informació obtinguda només amb finalitats científiques i donar compte dels resultats del
treball a les persones, grups o institucions col·laboradores".

.....
Signatura

..... TRANCEN....., 30 de ABRIL..... de 2020

AUTORITZACIÓ

En/ Na Susanna Tarter Bayer com a pare/ mare/
tutor/a de Carla Alonso Tarter autoritza que es pugui
realitzar la següent activitat:

Intervenció educativa per observar i analitzar el tipus de parir de 2
models d'èines orgàniques per observar si afavoreixen a la motricitat
finca de l'infant
amb la finalitat exclusiva de realitzar el Treball de Final de Grau de l'estudiant
Anna Guiso Comel de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències
Humanes de la Universitat de Vic.

Per la seva part, l'estudiant s'ha compromès a: "respectar els drets fonamentals de les
persones, siguin infants o persones adultes; demanar el consentiment de les persones
que col·laborin o participin en el treball; respectar l'esfera privada de totes les persones,
grups o institucions que participin o estiguin relacionades amb el treball; utilitzar la
informació obtinguda només amb finalitats científiques i donar compte dels resultats del
treball a les persones, grups o institucions col·laboradores".

Susanna
.....
Signatura

Manlleu 29 de Febrer de 2020

AUTORITZACIÓ

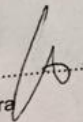
En/ Na JURIA SAN SALVADOR FONT com a pare/ mare/
tutor/a de JANA GARCERA SAN SALVADOR autoritza que es pugui

realitzar la següent activitat:

Intervenció educativa per observar i analitzar el trag. a partir de
2 models d'èines orgàniques per observar si afavoreixen a la motricitat
fina de l'infant.

amb la finalitat exclusiva de realitzar el Treball de Final de Grau de l'estudiant
Anna Guisao Condal de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències
Humanes de la Universitat de Vic.

Per la seva part, l'estudiant s'ha compromès a: "respectar els drets fonamentals de les
persones, siguin infants o persones adultes; demanar el consentiment de les persones
que col·laborin o participin en el treball; respectar l'esfera privada de totes les persones,
grups o institucions que participin o estiguin relacionades amb el treball; utilitzar la
informació obtinguda només amb finalitats científiques i donar compte dels resultats del
treball a les persones, grups o institucions col·laboradores".

Signatura

Manel 2 de MARÇ de 2020

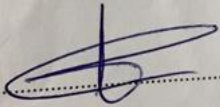
AUTORITZACIÓ

En/ Na Andrea Cabanas Rubio com a pare/ mare/
tutor/a de Adrià Santanera Cabanas autoritza que es pugui
realitzar la següent activitat:

Intervenció educativa per observar i analitzar el traç a partir de
2 modalitats d'eines orgàniques per observar i afavorir la motricitat
 fina de l'ineaut.

amb la finalitat exclusiva de realitzar el Treball de Final de Grau de l'estudiant
..... Anna Guirao Sordal de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències
Humanes de la Universitat de Vic.

Per la seva part, l'estudiant s'ha compromès a: "respectar els drets fonamentals de les
persones, siguin infants o persones adultes; demanar el consentiment de les persones
que col·laborin o participin en el treball; respectar l'esfera privada de totes les persones,
grups o institucions que participin o estiguin relacionades amb el treball; utilitzar la
informació obtinguda només amb finalitats científiques i donar compte dels resultats del
treball a les persones, grups o institucions col·laboradores".

.....
Signatura

..... Manlleu 28 de febrer de 2020

AUTORITZACIÓ

En/ Na Albert Mirs Prella com a pare/ mare/
tutor/a de Gerard Mirs Goicoechea autoritza que es pugui
realitzar la següent activitat:

Intervenció educativa per observar i analitzar el tras a partir
de 2 models d'èims orgànics per observar si afavoreixen la motricitat
grua de l'infant.
amb la finalitat exclusiva de realitzar el Treball de Final de Grau de l'estudiant

Anna Guirao Condal de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències
Humanes de la Universitat de Vic.

Per la seva part, l'estudiant s'ha compromès a: "respectar els drets fonamentals de les
persones, siguin infants o persones adultes; demanar el consentiment de les persones
que col·laborin o participin en el treball; respectar l'esfera privada de totes les persones,
grups o institucions que participin o estiguin relacionades amb el treball; utilitzar la
informació obtinguda només amb finalitats científiques i donar compte dels resultats del
treball a les persones, grups o institucions col·laboradores".

.....
Signatura

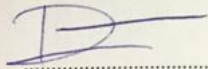
Manlleu 29 de Febrer de 2020

AUTORITZACIÓ

En/ Na ROGER ROCA SOLÀ com a pare/ mare/
tutor/a de JOB ROCA ARCARONS autoritza que es pugui
realitzar la següent activitat:

Intervenció educativa per observar i analitzar el traç a partir de
2 models d' eines orgàniques per observar si afavoreixen a la motricitat
 fina de l'infant.
amb la finalitat exclusiva de realitzar el Treball de Final de Grau de l'estudiant
Anna Guirao Condal de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències
Humanes de la Universitat de Vic.

Per la seva part, l'estudiant s'ha compromès a: "respectar els drets fonamentals de les
persones, siguin infants o persones adultes; demanar el consentiment de les persones
que col·laborin o participin en el treball; respectar l'esfera privada de totes les persones,
grups o institucions que participin o estiguin relacionades amb el treball; utilitzar la
informació obtinguda només amb finalitats científiques i donar compte dels resultats del
treball a les persones, grups o institucions col·laboradores".

Signatura

MANUEU , 02 de MARÇ de 2020

AUTORITZACIÓ

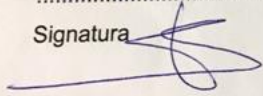
En/ Na Meritxell Bruyera Parareda com a pare/ mare/
tutor/a de Marti Parés Bruyera autoritza que es pugui
realitzar la següent activitat:

Intervenció educativa per observar i analitzar el joc a partir de
2 models d'èines orgàniques per observar si afavoreixen a la motricitat
gru de l'infant.

amb la finalitat exclusiva de realitzar el Treball de Final de Grau de l'estudiant
Anna Guiso Condas de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències
Humanes de la Universitat de Vic.

Per la seva part, l'estudiant s'ha compromès a: "respectar els drets fonamentals de les
persones, siguin infants o persones adultes; demanar el consentiment de les persones
que col·laborin o participin en el treball; respectar l'esfera privada de totes les persones,
grups o institucions que participin o estiguin relacionades amb el treball; utilitzar la
informació obtinguda només amb finalitats científiques i donar compte dels resultats del
treball a les persones, grups o institucions col·laboradores".

Meritxell

Signatura

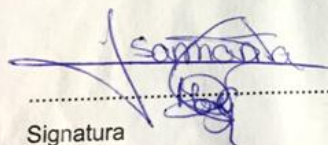
Divendres 28 de Febrer de 2020

AUTORITZACIÓ

En/ Na SARANTA NOYA ORTIZ com a pare/ mare/
tutor/a de NAIARA NAVARRO NOYA autoritza que es pugui
realitzar la següent activitat:

Intervenció educativa per observar i analitzar el treball a partir de
2 models d'èines orgàniques per observar si afavoreixen la motricitat
finca de l'infant.
amb la finalitat exclusiva de realitzar el Treball de Final de Grau de l'estudiant
Anna Guisao Condes de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències
Humanes de la Universitat de Vic.

Per la seva part, l'estudiant s'ha compromès a: "respectar els drets fonamentals de les
persones, siguin infants o persones adultes; demanar el consentiment de les persones
que col·laborin o participin en el treball; respectar l'esfera privada de totes les persones,
grups o institucions que participin o estiguin relacionades amb el treball; utilitzar la
informació obtinguda només amb finalitats científiques i donar compte dels resultats del
treball a les persones, grups o institucions col·laboradores".

.....
Signatura

....., 02 de MARÇ de 2020

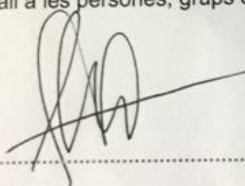
AUTORITZACIÓ

En/ Na ANNA SOLDEVILA BAGÓ com a pare/ mare/
tutor/a de ONA VILALTA SOLDEVILA autoritza que es pugui
realitzar la següent activitat:

Intervenció educativa per observar i analitzar el treball a partir de 2
models d'èxits organitzats per observar si afavoreixen a la motivació
fina de l'infant.

amb la finalitat exclusiva de realitzar el Treball de Final de Grau de l'estudiant
Anna Guisac Condal de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències
Humanes de la Universitat de Vic.

Per la seva part, l'estudiant s'ha compromès a: "respectar els drets fonamentals de les
persones, siguin infants o persones adultes; demanar el consentiment de les persones
que col·laborin o participin en el treball; respectar l'esfera privada de totes les persones,
grups o institucions que participin o estiguin relacionades amb el treball; utilitzar la
informació obtinguda només amb finalitats científiques i donar compte dels resultats del
treball a les persones, grups o institucions col·laboradores".

.....
Signatura

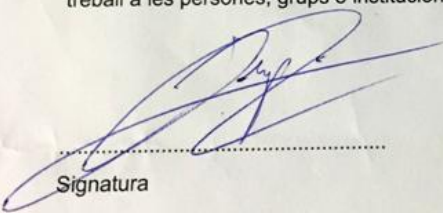
MANLLEU , 28 de FEBRER de 2010

AUTORITZACIÓ

En/ Na JOAN MONTES PESSATS com a pare/ mare/
tutor/a de PAULA - ANASTASIA MONTES FILIP autoritza que es pugui
realitzar la següent activitat:

Intervenció educativa per observar i analitzar el tros a partir de
2 models d'eines orgàniques per obtenir si afavoreixen la motricitat
 fina de l'infant.
amb la finalitat exclusiva de realitzar el Treball de Final de Grau de l'estudiant
Anna Guisao Conda de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències
Humanes de la Universitat de Vic.

Per la seva part, l'estudiant s'ha compromès a: "respectar els drets fonamentals de les
persones, siguin infants o persones adultes; demanar el consentiment de les persones
que col·laborin o participin en el treball; respectar l'esfera privada de totes les persones,
grups o institucions que participin o estiguin relacionades amb el treball; utilitzar la
informació obtinguda només amb finalitats científiques i donar compte dels resultats del
treball a les persones, grups o institucions col·laboradores".

.....
Signatura

Maite 2 de MARÇ de 2020

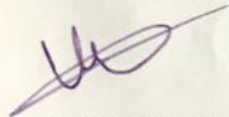
AUTORITZACIÓ

En/ Na Vanessa Chueca Gueto com a pare/ mare/
tutor/a de Roc Serrat Chueca autoritza que es pugui
realitzar la següent activitat:

Intervenció educativa per observar i analitzar el tractament de
2 models d'eines orgàniques per observar si afavoreixen la
motricitat fina de l'infant.

amb la finalitat exclusiva de realitzar el Treball de Final de Grau de l'estudiant
Anna Guisao Condal de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències
Humanes de la Universitat de Vic.

Per la seva part, l'estudiant s'ha compromès a: "respectar els drets fonamentals de les
persones, siguin infants o persones adultes; demanar el consentiment de les persones
que col·laborin o participin en el treball; respectar l'esfera privada de totes les persones,
grups o institucions que participin o estiguin relacionades amb el treball; utilitzar la
informació obtinguda només amb finalitats científiques i donar compte dels resultats del
treball a les persones, grups o institucions col·laboradores".

.....
Signatura

21 / Maig 2 de Maig de 2020

AUTORITZACIÓ

En/ Na Maria Ana Fransa com a pare/ mare/
tutor/a de Pearl Numalooa Gyasi autoritza que es pugui
realitzar la següent activitat:

Intervenció educativa per observar i analitzar el treball a partir de
2 models d'èines orgàniques per observar si afavoreixen a la motricitat
 fina de l'infant.

amb la finalitat exclusiva de realitzar el Treball de Final de Grau de l'estudiant
Anna Guirao Condas de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències
Humanes de la Universitat de Vic.

Per la seva part, l'estudiant s'ha compromès a: "respectar els drets fonamentals de les
persones, siguin infants o persones adultes; demanar el consentiment de les persones
que col·laborin o participin en el treball; respectar l'esfera privada de totes les persones,
grups o institucions que participin o estiguin relacionades amb el treball; utilitzar la
informació obtinguda només amb finalitats científiques i donar compte dels resultats del
treball a les persones, grups o institucions col·laboradores".

CA

Signatura

Manlleu de 2 de Març de 2020

AUTORITZACIÓ

En/ Na Jordi Fabro Folch com a pare/ mare/
tutor/a de Aleix Fabro Bazo autoritza que es pugui
realitzar la següent activitat:

Intervenció educativa per observar i analitzar el trac a partir de
2 models d'eines orgàniques per observar si afavoreixen a la motricitat
grua de l'infant
amb la finalitat exclusiva de realitzar el Treball de Final de Grau de l'estudiant
Anna Guiso Condal de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències
Humanes de la Universitat de Vic.

Per la seva part, l'estudiant s'ha compromès a: "respectar els drets fonamentals de les
persones, siguin infants o persones adultes; demanar el consentiment de les persones
que col·laborin o participin en el treball; respectar l'esfera privada de totes les persones,
grups o institucions que participin o estiguin relacionades amb el treball; utilitzar la
informació obtinguda només amb finalitats científiques i donar compte dels resultats del
treball a les persones, grups o institucions col·laboradores".

Signatura

Manlleu, 3 de Març de 2020

AUTORITZACIÓ

En/ Na Manel Vallejo Postet com a pare/ mare/
tutor/a de Berta Vallejo Doncel autoritza que es pugui
realitzar la següent activitat:

Intervenció educativa per observar i analitzar el joc a partir de 2
models d'eines orgàniques per observar si afavoreixen la motricitat
 fina de l'infant.

amb la finalitat exclusiva de realitzar el Treball de Final de Grau de l'estudiant
Anna Guirao Gondal de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències
Humanes de la Universitat de Vic.

Per la seva part, l'estudiant s'ha compromès a: "respectar els drets fonamentals de les
persones, siguin infants o persones adultes; demanar el consentiment de les persones
que col·laborin o participin en el treball; respectar l'esfera privada de totes les persones,
grups o institucions que participin o estiguin relacionades amb el treball; utilitzar la
informació obtinguda només amb finalitats científiques i donar compte dels resultats del
treball a les persones, grups o institucions col·laboradores".

.....

Signatura

Manel 2 de Març de 2020

AUTORITZACIÓ

En/ Na MOHAMED ANASSIRI com a pare/ mare/
tutor/a de HSIL ANASSIRI autoritza que es pugui
realitzar la següent activitat:

Intervenció educativa per observar i analitzar el treball a partir de
2 models d'eines orgàniques per observar si afavoreixen a la motricitat
grua de l'infant.

amb la finalitat exclusiva de realitzar el Treball de Final de Grau de l'estudiant
Anna Curiac Candal de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències
Humanes de la Universitat de Vic.

Per la seva part, l'estudiant s'ha compromès a: "respectar els drets fonamentals de les
persones, siguin infants o persones adultes; demanar el consentiment de les persones
que col·laborin o participin en el treball; respectar l'esfera privada de totes les persones,
grups o institucions que participin o estiguin relacionades amb el treball; utilitzar la
informació obtinguda només amb finalitats científiques i donar compte dels resultats del
treball a les persones, grups o institucions col·laboradores".

.....
Signatura

Miquel, 2 de MARÇ de 2020

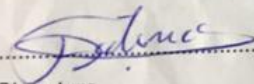
AUTORITZACIÓ

En/ Na Fatima Senhaji com a pare/ mare/
tutor/a de Adam Bouannaana Senhaji autoritza que es pugui
realitzar la següent activitat:

Intervenció educativa per observar i analitzar el treball a partir
de 2 models d'eines orgàniques per observar si afavoreixen a la
motricitat fina de l'infant.

amb la finalitat exclusiva de realitzar el Treball de Final de Grau de l'estudiant
Anna Guiso Condal de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències
Humanes de la Universitat de Vic.

Per la seva part, l'estudiant s'ha compromès a: "respectar els drets fonamentals de les
persones, siguin infants o persones adultes; demanar el consentiment de les persones
que col·laborin o participin en el treball; respectar l'esfera privada de totes les persones,
grups o institucions que participin o estiguin relacionades amb el treball; utilitzar la
informació obtinguda només amb finalitats científiques i donar compte dels resultats del
treball a les persones, grups o institucions col·laboradores".

.....
Signatura

..... 03 03 de 2020 de 201

AUTORITZACIÓ

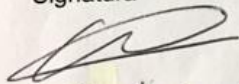
En/ Na Eva Castan Costa com a pare/ mare/
tutor/a de Martina Papès Castan autoritza que es pugui
realitzar la següent activitat:

Intervenció educativa per observar i analitzar el tros a partir de
2 models d'eines orgàniques per observar si afavoreixen la motricitat
amb la finalitat exclusiva de realitzar el Treball de Final de Grau de l'estudiant
Anna Guisasa Comtal de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències
Humanes de la Universitat de Vic.

Per la seva part, l'estudiant s'ha compromès a: "respectar els drets fonamentals de les
persones, siguin infants o persones adultes; demanar el consentiment de les persones
que col·laborin o participin en el treball; respectar l'esfera privada de totes les persones,
grups o institucions que participin o estiguin relacionades amb el treball; utilitzar la
informació obtinguda només amb finalitats científiques i donar compte dels resultats del
treball a les persones, grups o institucions col·laboradores".

3/3/2020

Signatura

Manlleu 3 de març de 2020

AUTORITZACIÓ

En/ Na Samir El Abadi Addahar..... com a pare/ mare/
tutor/a de Manar El Abadi Addahar..... autoritza que es pugui
realitzar la següent activitat:

Intervenció educativa per observar i analitzar el tipus de
2 models d'èines orgàniques per observar si afavoreixen la motricitat
grua de l'infant
amb la finalitat exclusiva de realitzar el Treball de Final de Grau de l'estudiant
Anna Guisao Sandoz..... de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències
Humanes de la Universitat de Vic.

Per la seva part, l'estudiant s'ha compromès a: "respectar els drets fonamentals de les
persones, siguin infants o persones adultes; demanar el consentiment de les persones
que col·laborin o participin en el treball; respectar l'esfera privada de totes les persones,
grups o institucions que participin o estiguin relacionades amb el treball; utilitzar la
informació obtinguda només amb finalitats científiques i donar compte dels resultats del
treball a les persones, grups o institucions col·laboradores".

.....
Signatura

Manar , 2 de Març..... de 2020

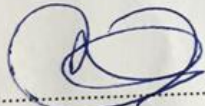
AUTORITZACIÓ

En/ Na MARTA RODRÍGUEZ IBÁÑEZ com a pare/ mare/
tutor/a de LEO PAREJA RODRÍGUEZ autoritza que es pugui
realitzar la següent activitat:

Intervenció educativa per observar i analitzar el treball a partir de
2 models d'eines orgàniques per observar si afavoreixen la motricitat
finca de l'infant.

amb la finalitat exclusiva de realitzar el Treball de Final de Grau de l'estudiant
Anna Guisao Condal de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències
Humanes de la Universitat de Vic.

Per la seva part, l'estudiant s'ha compromès a: "respectar els drets fonamentals de les
persones, siguin infants o persones adultes; demanar el consentiment de les persones
que col·laborin o participin en el treball; respectar l'esfera privada de totes les persones,
grups o institucions que participin o estiguin relacionades amb el treball; utilitzar la
informació obtinguda només amb finalitats científiques i donar compte dels resultats del
treball a les persones, grups o institucions col·laboradores".

.....
Signatura

MANLEU , 28 de FEBRER de 2020

AUTORITZACIÓ

En/ Na JULIA VIDA TRERENYERTEL com a pare/ mare/
tutor/a de CALLA PERALTA LION autoritza que es pugui
realitzar la següent activitat:

Intervenció educativa per observar i analitzar el tractament a partir de 2
models d'eines orgàniques per observar si afavoreixen la motricitat
final de l'infant.

amb la finalitat exclusiva de realitzar el Treball de Final de Grau de l'estudiant
Anna Guirao Condal de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències
Humanes de la Universitat de Vic.

Per la seva part, l'estudiant s'ha compromès a: "respectar els drets fonamentals de les
persones, siguin infants o persones adultes; demanar el consentiment de les persones
que col·laborin o participin en el treball; respectar l'esfera privada de totes les persones,
grups o institucions que participin o estiguin relacionades amb el treball; utilitzar la
informació obtinguda només amb finalitats científiques i donar compte dels resultats del
treball a les persones, grups o institucions col·laboradores".

.....
Signatura

.....
MANUEL de MALG de 2020

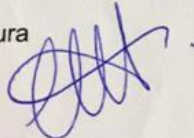
AUTORITZACIÓ

En/ Na CARSTINA SIMONEZ NEORANO com a pare/ mare/
tutor/a de XLEN SIMONEZ SIMONEZ autoritza que es pugui
realitzar la següent activitat:

Intervenció educativa per observar i analitzar el joc a partir de 2
models d'eines orgàniques per observar si afavoreixen la misticitat
cara de l'infant.
amb la finalitat exclusiva de realitzar el Treball de Final de Grau de l'estudiant
Anna Guirao Condel de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències
Humanes de la Universitat de Vic.

Per la seva part, l'estudiant s'ha compromès a: "respectar els drets fonamentals de les
persones, siguin infants o persones adultes; demanar el consentiment de les persones
que col·laborin o participin en el treball; respectar l'esfera privada de totes les persones,
grups o institucions que participin o estiguin relacionades amb el treball; utilitzar la
informació obtinguda només amb finalitats científiques i donar compte dels resultats del
treball a les persones, grups o institucions col·laboradores".

.....
Signatura

DUENDES, 6 de MARÇ de 2020